

KOMUNITNÉ CENTÁ NA SLOVENSKU

(Hodnotenie Národného projektu Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít - II. fáza)

Autori:

Zuzana Polačková, PhD. (Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Prognostický ústav)

Dušana Dokupilová, PhD. (Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Prognostický ústav)

Daniel Škobla, PhD. (Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV)

Máj, 2023

Recenzenti:

Jan Grill, PhD. (Universidad del Valle)

Mario Rodríguez Polo, PhD. (Univerzita Palackého v Olomouci)

ISBN: 978-80-89524-89-1

Neprešlo jazykovou ani grafickou úpravou

Autorský kolektív ďakuje všetkým respondentkám a respondentom realizovaného výskumu za skvelé podnety a ochotu venovať realizovanému výskumu čas.

Vytvorené pre potreby Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky v rámci implementácie národného projektu „Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit – II. Fáza“ (kódITMS2014+:312051Y212)

Obsah

ÚVOD	5
METODOLÓGIA HODNOTENIA	9
REALIZÁCIA PROJEKTU Z POHLÁDU VYBRANÝCH ZAANGAŽOVANÝCH SKUPÍN	13
Všeobecné vnímanie komunitných centier a hlavné činnosti komunitných centier	13
Personálne kapacity vo výkone komunitných centier a ich podpora	19
Vzťah obce a komunitného centra a podmienky na fungovanie komunitných centier	27
Postoj pracovníkov komunitných centier ku svojej práci	30
Spolupráca s ďalšími pomáhajúcimi profesiami a projektami	32
Vplyv mimoriadnych situácií na fungovanie a postavenie komunitných centier	33
DOPADY PROJEKTU NA VYBRANÉ TÉMY	36
Miera zadĺženia	37
Zamestnanosť	37
Vzdelávanie	41
ZÁVER	43
REFERENCIE	48
PRÍLOHA.....	49

Zoznam grafov:

Graf 1: Pomer účastníkov dotazníkového prieskumu v regionálnom členení voči pomeru podporovaných komunitných centier v kraji na celkom počte podporovaných komunitných centier	11
Graf 2: Skupina ľudí, s ktorou komunitné centrá pracujú najčastejšie v porovnaní výsledkov priebežného a záverečného hodnotenia.....	15
Graf 3: Zoznam aktivít, ktoré komunitné centrá realizujú najčastejšie v porovnaní výsledkov priebežného a záverečného hodnotenia.....	16
Graf 4: Oblasti, v ktorých komunitné centrá dosahujú najväčšie a najmenšie úspechy v porovnaní medzi priebežným a záverečným hodnotením	17
Graf 5: Výsledky hodnotenia jednotlivých nástrojov podpory realizovanej zo strany ÚSVRK zo strany respondentov dotazníkového zisťovania	22
Graf 6: Porovnanie hodnotenia podporných nástrojov (čím nižšia hodnota, tým lepšie hodnotenie)	22
Graf 7: Vnímanie spokojnosti verzus aktuálnosti podporného systému zo strany respondentov dotazníkového zisťovania.....	25
Graf 8: Potreba navýšenia pracovníkov KC z pohľadu respondentov dotazníkového zisťovania	29
Graf 9: Postoje pracovníkov KC ku pracovnému náporu a mzdovému ohodnoteniu	29
Graf 10: Postoj pracovníkov KC ku dlhodobému fungovaniu KC	30
Graf 11: Postoje pracovníkov KC ku svojej práci	31
Graf 12: Pomer registrovanej nezamestnanosti v obciach vedených v Atlase Rómskych komunít 2019 s KC a v obciach, bez KC.....	38

Graf 13: Podiel odlivu uchádzačov o zamestnanie z dôvodu umiestnenia na trhu práce	39
Graf 14: Účasť uchádzačov o zamestnanie na iných opatreniach aktívnej politiky trhu práce akými sú aktivačné práce	40

Použité skratky

CVTI	Centrum vedecko technických informácií
ESF	Európsky sociálny fond
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
IA MPSVR	Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny
KC	Komunitné centrum
NP	Národný projekt
KS	Komunitné služby
NP KS MRK II.	Národný projekt Komunitné služby v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit - II. fáza
NP BOKKÚ	Národný projekt Budovanie odborných kapacít na komunitnej úrovni
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MRK	Marginalizovaná rómska komunita / marginalizované rómske komunity
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
NDC	Nízkoprahové denné centrum
NSSDR	Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu
RK	Regionálny koordinátor/koordinátorka
ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚSVRK	Úrad splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity
TSP	Terénna sociálna práca
ZoSS	Zákon 448/2015 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), v znení neskorších predpisov

ÚVOD

Podpora ľudí znevýhodnených kvôli príslušnosti k etnickej minorite, nízkej úrovni vzdelania, chudobe, sociálnemu vylúčeniu alebo kvôli akýmkoľvek iným dôvodom a vytváranie vhodných podmienok pre ich účasť na verejnom živote aj na úrovni komunity má mnohonásobný pozitívny vplyv. Je možné ho sledovať v oblasti budovania vzájomnej dôvery, podpory dobrých medziľudských vzťahov a eliminácii konfliktov, v súvislosti s rozhodnutiami, ktoré ľudia čiaci znevýhodneniu robia ako aj s rozhodnutiami, ktoré robí ich okolie v súvislosti s ich situáciou.

Aby však potenciál mohol byť naplnený, je potrebné aby boli zapojení práve tí, ktorí sú znevýhodnení najviac, nakoľko títo sú rozhodnutiami iných často ovplyvnení najintenzívnejšie a ich hlas a životná skúsenosť sú zohľadnené len zriedka. Na Slovensku sú synonymom pre najviac znevýhodnených aj ľudia žijúci v marginalizovaných rómskych komunitách (MRK). Títo sú často personifikáciou najväčšej novej chudoby a sociálneho vylúčenia. Inkluzívne zapájanie ľudí z marginalizovaných rómskych komunít do života spoločnosti, si však vyžaduje čas, peniaze a kvalifikovanú, tak expertnú, ako aj politickú podporu.

Jedným z možných nástrojov pre zapájanie ľudí z marginalizovaných rómskych komunít na Slovensku sú aj komunitné služby. Tieto sú konsenzuálne považované za jedno zo základných opatrení integračných stratégií realizovaných na miestnej úrovni s cieľom lepšieho zapájania a zlepšovania situácie ľudí z marginalizovaných rómskych komunít.

Pre dlhodobú a plnohodnotnú prítomnosť komunitných centier v lokalitách čiacich sociálnemu vylúčeniu ľudí z prostredia marginalizovaných rómskych komunít je politická podpora nevyhnutná. Jej existenciu je možné predpokladať na základe faktu, že fungovanie komunitných centier v lokalitách s MRK je súčasťou tak *Národnej stratégie inklúzie Rómov do roku 2020* ako aj *Národnej stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030*.

Akčný plán Národnej stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 v rámci prioritnej oblasti Zamestnanosť, v svojom čiastkovom ciele 2. „Zvýšiť účinnosť, kvalitu poskytovania a rozšíriť dostupnosť verejných a neverejných služieb zamestnanosti a aktívnych opatrení trhu práce (AOTP) pre MRK“ formuluje aktivitu 2.1.2. „Realizovať aktivity na udržanie a rozvoj činností komunitných centier s cieľom aktivizovať členov miestnych komunít, vrátane podpory ich lepšej zamestnateľnosti“.

Podpora komunitných centier tiež patrila medzi priority *Operačného programu Ľudské zdroje v programovom období 2014-2020* a na podporu komunitných centier sú alokované finančné zdroje aj v rámci *Programu Slovensko* v programovom období 2021-2027, vďaka čomu je možné predpokladať i prítomnosť nevyhnutnej finančnej podpory potrebnej tak na prevádzku ako aj budovanie personálnych kapacít komunitných centier.

Napriek evidentnej deklarácii tak politickej ako aj finančnej podpory je možné diskutovať o tom, či dôraz na existenciu a fungovanie komunitných centier je výsledkom viac záujmu domácich politických elít aktívnych na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni, alebo je viac výsledkom tlaku európskeho spoločenstva na realizáciu efektívnych integračných politík. Bez ohľadu na výsledok takejto diskusie je potrebné konštatovať, že fungovanie komunitných centier by sa na Slovensku aktuálne bez finančnej pomoci európskeho spoločenstva a domácej politickej podpory nezaobišlo a otázka dlhodobej udržateľnosti komunitných centier je stále veľmi aktuálnou a citlivou témou.

Podpora fungovania komunitných centier v programom období 2014-2020 bola realizovaná prostredníctvom štyroch národných projektov, z ktorých dva realizovala Implementačná agentúra MPSVaR (od roku 2023 IMPLA) (ďalej ako IA MPSVaR) a dva boli realizované Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (ďalej ako ÚSVRK). V prípade tak IA MPSVaR ako i ÚSVRK bol druhý z realizovaných projektov vždy nástupníckym projektom a pokračovaním toho prvého.

Z technického pohľadu sa zameranie projektov realizovaných IA MPSVaR a ÚSVRK od seba odlišovalo najmä územným zacielením. Toto obyčajne definovalo samotnú cieľovú skupinu ako aj vážnosť situácie, ktorej členovia cieľovej skupiny čelia, pričom situácia v obciach, ktoré boli zaradené do projektov realizovaných ÚSVRK bola obyčajne zásadne závažnejšia ako v iných obciach.

Komunitné centrá podporované prostredníctvom projektov realizovaných ÚSVRK boli súčasťou tzv. Take-away balíka a boli lokalizované v obciach a mestách s najvyššou mierou vylúčenia ľudí z MRK. Miera vylúčenia bola určená na základe tzv. Zjednodušeného indexu podrozvinutosti. Tento, na základe váhovania premenných ohľadom rezidenčných charakteristík, obce uvedené v Atlase rómskych komunít 2013 zoradil podľa miery vylúčenia, ktorej ľudia z marginalizovanej rómskej komunity v danej obci čelia. Logika indexu vychádzala z predpokladu, že závažnosť situácie je reflektovaná v rezidenčných charakteristikách osídlenia, teda čím je väčšia priemerná veľkosť domácnosti v osídlení, tým je hodnota indexu vyššia a teda socio-ekonomická situácia rodín horšia..

Intervencie take-away balíka boli zacielené na 150 obcí, v ktorých hodnota Zjednodušeného indexu podrozvinutosti bola najvyššia. Situácia ľudí žijúcich v MRK teda bola najväznejšia práve v týchto obciach.

Rámcia take-away balíka spočívalo v snahe ÚSVRK obciam s najväznejšou situáciou zjednodušiť prístup ku finančným zdrojom potrebným na realizáciu integračných projektov. Hlavnou výhodou, ktorú obec zaradením do skupiny obcí využívajúcich intervencie take-away balíka získala, bolo, že táto nemusela o finančnú podporu súťažiť s inými obcami. Zaradenie do programu take-away balíka znamenalo automatický nárok na zaradenie do zoznamu partnerov národného projektu zameraného na konkrétny typ intervencie.

Národné projekty zaradené do take-away balíka boli vytvorené tak, aby ich aktivity vzájomne vytvárali synergický efekt a znásobili možné dopady na miestnej úrovni. Do take-away balíka bol, okrem národných projektov zameraných na podporu terénnej sociálnej práce, na podporu predprimárneho vzdelávania a na podporu vysporiadania pozemkov, zaradený aj projekt podporujúci fungovanie komunitných centier.

Išlo o národný projekt Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít a jeho nástupnícky projekt s názvom Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít – II. fáza.

Druhý z uvedených projektov, Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít – II. fáza (ďalej ako NP KS MRK II.) je predmetom tohto hodnotenia realizovaného za účelom posúdenia dopadov projektu na zlepšenie situácie ľudí z marginalizovaných rómskych komunít.

Hodnotenie sa špecificky zameriava na posúdenie dopadov projektu na oblasť zamestnanosti a vzdelávania a na zhodnotenie kvality personálneho zabezpečenia vo výkone komunitných služieb

v obciach zaradených do projektu. Hodnotenie stručne zohľadňuje aj otázky kvality samotného výkonu komunitných služieb a otázky administratívneho zabezpečenia projektu.

Realizované hodnotenie nadväzuje na zistenia z priebežného hodnotenia projektu, ktoré boli pre potreby ÚSVRK vypracované v marci 2021, a ktoré identifikovali viacero výziev v oblasti koordinácie a personálneho zabezpečenia projektu.

Projekt NP KS MRK II. bol realizovaný v období medzi novembrom 2019 a augustom 2023 vďaka finančnej pomoci Európskeho sociálneho fondu realizovanej prostredníctvom Operačného programu Ľudské zdroje. Obdobie realizácie projektu bezprostredne nadväzovalo na obdobie realizácie predchádzajúceho projektu, čím bola v prípade už existujúcich komunitných centier zabezpečená kontinuita v poskytovaní komunitných služieb v teréne.

NP KS MRK II. sa od svojho predchodcu líši najmä spektrom podporovaných sociálnych služieb. Zatiaľ čo v predchádzajúcom projekte bola podporovaná činnosť len komunitných centier¹, v rámci NP KS MRK II. bol vytvorený priestor aj pre podporu nízkoprahového denného centra² (ďalej ako NDC), alebo nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu³ (ďalej ako NSSDR). Poskytovateľom hocktorej z uvedených služieb krízovej intervencie definovaných Zákonom 447/2015 Z.z. o sociálnych službách môže byť tak verejný ako i neverejný poskytovateľ sociálnej služby, preto v zozname poskytovateľov služieb, ktorých činnosť bola podporená prostredníctvom NP KS MRK II. figurujú mnohé obce ako aj občianskej združenia a neziskové organizácie.

Podmienkou podpory však bola ambulantná forma poskytovanej služby a akreditácia sociálnej služby potvrdená zápisom o poskytovaní služby v registri poskytovateľov sociálnych služieb. Naplnenie podmienky akreditácie bolo vnímané ako garancia kvality výkonu poskytovaných odborných činností a aktivít podporených sociálnych služieb krízovej intervencie.

Hlavným cieľom projektu bola „podpora rozvoja poskytovateľov troch sociálnych služieb krízovej intervencie, ktorí budú poskytovať dostupné, štandardizované odborné činnosti, ďalšie činnosti a aktivity realizované v oblasti podpory sociálnej inklúzie osôb v nepriaznivej sociálnej situácii s dôrazom na marginalizované rómske komunity ohrozené sociálnym vylúčením alebo s obmedzenou schopnosťou spoločensky sa začleniť a samostatne riešiť svoje problémy“⁴.

Rozšírením zoznamu podporovaných služieb krízovej intervencie z jednej na tri služby sa rozšírila cieľová skupina prijímateľov ako aj rozsah poskytovaných odborných činností a aktivít realizovaných v oblasti podpory osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením v regiónoch SR.

V rámci projektu malo byť podporené fungovanie celkom 130 poskytovateľov komunitných služieb, pričom v 65 prípadoch malo ísť o zabezpečenie pokračovania už existujúcej komunitnej služby a vo zvyšných 65 prípadoch malo ísť o podporu novej komunitnej služby.

¹ Vid' § 24d Zákona 448/2015 Z.z. o sociálnych službách

² Vid' § 24d Zákona 448/2015 Z.z. o sociálnych službách

³ Vid' § 28 Zákona 448/2015 Z.z. o sociálnych službách

⁴ Vid' opis projektu uvedený na web stránke Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, dostupné [TU](#)

Prostredníctvom poskytovania sociálnych služieb bola v rámci projektu očakávaná podpora celkom 20 000 osôb z MRK. Predpokladaný maximálny počet podporených pracovných pozícií v rámci NP KS MRK II. bol 540.

Aktivity projektu mali byť pôvodne realizované výlučne v obciach a mestách, ktoré boli na základe tzv. zjednodušeného indexu podrozvinutosti zaradené do zoznamu 150 obcí a miest, v ktorých je situácia ľudí žijúcich v prostredí marginalizovanej rómskej komunity najväčšia. Pôvodný zámer projektu bol však prehodnotený a medzi cieľové obce a mestá NP KS MRK II. sa mohli zaradiť ktorékoľvek obce a mestá, ktoré sú uvedené v Atlase rómskych komunít z roku 2013 a 2019 s výminkou obcí a miest z Bratislavského samosprávneho kraja.

Celková zazmluvnená suma nenávratného finančného príspevku určeného pre potreby realizácie projektu je podľa údajov ITMS2014+ vo výške 19 550 000,00 €. ⁵

Podľa údajov ÚSVRK, ku 31.12.2022 bol prostredníctvom NP KS MRK II. podporovaný výkon 102 vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie (KC, NDC alebo NSSDR) v 86 obciach a mestách zaradených do zoznamu 150 prioritných obcí (v prípade, Krompách, Levíc, Sečoviec a Veľkých Kapušian, Michaloviec, Starej Ľubovne sú v zmysle pravidiel NP KS MRK II. služby poskytované dvomi subjektami, a v prípade Košíc ide o piatich poskytovateľov) a v 16 obciach a mestách, ktoré síce do zoznamu prioritných obcí zaradené neboli, sú však uvedené v Atlase rómskych komunít. ⁶

Z toho v 62 prípadoch išlo o komunitné centrá, ktorých činnosť začala vďaka predchádzúcemu projektu, v 40 prípadoch išlo o nové komunitné služby.

Z celkového počtu 102 podporených komunitných služieb, v prípade 99 subjektov išlo služby krízovej intervencie poskytované vo forme komunitného centra (KC), v prípade dvoch subjektov išlo o nízkoprahové denné centrum (NDC) a v prípade jedného subjektu išlo o nízkoprahové sociálne služby pre deti a rodinu (NSSDR).

Vzhľadom na vysokú dominanciu komunitných centier v rámci podporených sociálnych služieb krízovej intervencie a v snahe o zjednodušenie textu, ďalej v texte bude pre označenie všetkých troch podporovaných sociálnych služieb krízovej intervencie (komunitné centrum, nízkoprahové denné centrum a nízkoprahové sociálne služby pre deti a rodinu) používaný jednotný názov „komunitné centrum“ (KC).

Zoznam obcí v ktorých boli realizované aktivity NP KS MRK II. je uvedený v prílohe.

⁵ Dostupné [TU](#)

⁶ Ide o Bajany, Čata, Dunajská Streda, Ipeľský Sokolec, Jarabina, Kravany, Kučín, Liptovský Mikuláš, Maláš, Rimavská Baňa, Rožňava, Senica, Tisovec, Trebišov, Vinné, Veľké Ludince, Výborná

METODOLÓGIA HODNOTENIA

Metodológia hodnotenia je postavená na kombinácii kvalitatívnych a kvantitatívnych metód hodnotenia.

Hlavnou metódou kvantitatívneho hodnotenia dopadov NP KS MRK II. bola tzv. metóda syntetickej kontroly (Synthetic Control Method). Ide o metódu, ktorá vznikla v roku 2003 a v súčasnosti je považovaná za „pravdepodobne najdôležitejšiu inováciu v oblasti vyhodnocovania vplyvu politik za ostatných 15 rokov“ (Athey a Imbens, 2017) s významným využitím v empirickom výskume širokého spektra spoločenských, sociálnych a psychologických vied. Zahŕňa vytvorenie váženej kombinácie skupín používaných ako kontrolné skupiny, s ktorými sa porovnávajú skúmané skupiny. Toto porovnanie sa používa na odhad toho, čo by sa stalo so skúmanou skupinou, keby v nej neprebehli intervencie. Na rozdiel od kontrafaktuálnych metód typu Difference in Difference, metóda syntetickej kontroly vie zohľadniť aj účinky faktorov, ktoré sa v priebehu času menia, čo je v prípade skúmania dopadu intervencie veľmi dôležité. Ďalšou výhodou metódy syntetickej kontroly je, že umožňuje výskumníkom systematicky vyberať porovnávacie skupiny.

Skupina porovnávaných a skúmaných jednotiek sú v našom prípade obce, ktoré boli rozdelené na intervenčnú a kontrolnú skupinu. Do skúmanej (intervenčnej) skupiny boli zaradené obce, v ktorých komunitné centrum vzniklo najneskôr v roku 2016 a od tohto obdobia tam kontinuálne fungovalo. Do kontrolnej skupiny boli zaradené obce, ktoré neboli ovplyvnené intervenciou, a teda nemali komunitné centrum.

Pre skúmanie dopadu intervencie je potrebné sledovať viacero premenných v čo najdlhších časových radoch, ktoré zahŕňajú aj obdobie pred začatím intervencie. Dáta z obdobia pred začatím intervencie slúžia na identifikáciu najvhodnejšej lineárnej kombinácie skúmaných objektov z kontrolnej skupiny za účelom vytvorenia tzv. umelého objektu, ktorý je ďalej skúmaný. Model „umelého“ objektu (v našom prípade „umelej“ obce) teda vzniká na základe kombinácie charakteristík reálnych obcí z kontrolnej skupiny.

Uvedená metóda dovoľuje porovnávať vplyv komunitného centra v obci so situáciou kedy by komunitné centrum v danej obci nevzniklo. Aby takéto porovnanie bolo možné je na základe exaktných dát vymodelovaná syntetická kontrola, teda „umelá“ obec. V rámci opisovanej metódy vplyv komunitného centra nie je hodnotený na základe porovnania medzi dvomi reálnymi obcami – obcou v ktorej komunitné centrum vzniklo a obcou, v ktorej komunitné centrum nevzniklo, ale medzi reálnou obcou, v ktorej komunitné centrum existuje a jej „umelou“ verziou, ktorá predstavuje modelovanú situáciu, ktorá by nastala, keby komunitné centrum v tejto obci neexistovalo. Správanie „umelej“ obce presne kopíruje charakteristiky obce s komunitným centrom v časovom úseku pred zavedením intervencie, teda pred vznikom a fungovaním komunitného centra.

Vzhľadom na potrebu štatistických dát dostupných v dlhších časových radoch (minimálne od roku 2010) bolo možné skúmať dopady fungovania komunitných centier v oblasti zamestnanosti a vzdelania.⁷

Pre účely analýzy boli využité dáta z Atlasu rómskych komunít 2019, Centra vedecko-technických informácií (CVTI) a Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR). S cieľom vyhodnotiť dopady komunitných centier na finančnú gramotnosť boli zohľadňované dáta o počte exekúcií na úrovni jednotlivých samospráv poskytnutých Správnym súdom v Banskej Bystrici

⁷ Pôvodným zámerom bolo zhodnotiť dopad komunitných centier aj na oblasť finančnej gramotnosti demonštrovanú počtom exekučných konaní na úrovni obce, zlá kvalita dostupných dát však tento zámer nedovolila naplniť.

V porovnaní so štandardnými kontrafaktuálnymi analýzami, charakteristikou metódy umelej kontroly je jej významná časová náročnosť a prácnosť, ktorú vyžaduje vytvorenie podkladových analýz. V rámci realizovaného hodnotenia preto nebolo reálne vytvoriť „umelú“ kontrolu v prípade všetkých zapojených obcí. Dopady však bolo možné dobre demonštrovať na vybranej vzorke štyroch samospráv. Pri výbere vzorky bolo potrebné zohľadniť kvalitu existujúcich administratívnych dát, ktorá je v prípade mnohých malých obcí pomerne nízka. Do vzorky preto boli vybrané väčšie samosprávy, konkrétne ide o štyri obce s počtom obyvateľov medzi 2 700 a 16 100 obyvateľov, so zastúpením Rómov na celkovom počte obyvateľov v rozsahu medzi 14% a 88%.

V rámci kvalitatívnych metód hodnotenia bola realizovaná séria pološtruktúrovaných rozhovorov s regionálnymi koordinátormi projektu, s prevádzkovateľmi komunitných centier ako aj zamestnancami komunitných centier. Rozhovory boli realizované tak individuálnou ako aj skupinovú formou. Účastníkmi skupinových pološtruktúrovaných rozhovorov boli regionálni koordinátori NP KS MRK II. a zamestnanci jedného komunitného centra. Väčšina z rozhovorov bola vykonaná osobne v období medzi 20. marcom a 5. májom 2023. Trvanie jedného rozhovoru sa pohybovalo medzi 30 až 90 minút.

Celkom boli realizované dva skupinové rozhovory a sedem individuálnych rozhovorov. V rámci skupinových rozhovorov boli dôležité aj informácie, ktoré v rámci skupinovej dynamiky vyplynuli zo vzájomných interakcií medzi účastníkmi rozhovoru a neboli deformované autoritatívnym formátom rozhovorov medzi výskumníkom a respondentom. Dva individuálne rozhovory bolo realizované so zamestnancami a spolupracovníkmi koordinačnej jednotky NP KS MRK II. na ÚSVRK, tri s prevádzkovateľmi komunitných centier a dva so zamestnancami komunitných centier. Výhodou individuálnych rozhovorov bolo, že umožňovali výpovede, ktoré neboli ovplyvňované vzťahom k ostatným účastníkom rozhovoru - kolegom či kolegyniam. Okrem predpokladanej autocenzúry respondenta vo vzťahu k výskumníkom pri rozhovore neboli prítomné žiadne ďalšie faktory, ktoré by mohli skresľovať vyjadrenia respondentov.

Štruktúra oboch typov rozhovorov bola identická a týkala sa skúsenosti s realizáciou projektu, dopadmi projektu na miestnej úrovni, personálnymi otázkami projektu, materiálneho zabezpečenia a administratívnej podpory, spolupráce s ďalšími organizáciami a pomáhajúcimi profesiami, postojov obce na fungovanie komunitných centier a dopadmi činnosti komunitného centra na vybrané oblasti.

Tieto rozhovory okrem získania informácií slúžili aj ako nástroj tzv. triangulácie zistení abstrahovaných z výsledkov on-line dotazníkového prieskumu.

V rámci návštevy v troch lokalitách, kde sú aktivity projektu realizované, boli vykonané aj krátke rozhovory s užívateľmi služieb. V týchto prípadoch išlo o náhodných respondentov a krátke reflexie ohľadom činnosti komunitného centra. Tieto rozhovory boli menej štruktúrované ako skupinové a individuálne rozhovory s pracovníkmi projektu.

V rámci kvalitatívnych metód bol realizovaný aj rešerš podkladových dokumentov a informácií o realizovanom projekte. Išlo najmä o monitorovacie správy projektu a o verejne dostupné informácie a dokumenty uverejnené na webovej stránke projektu.

S cieľom získať čo najviac informácií ohľadom postojov zo strany zamestnancov komunitných centier bol realizovaný rozsiahly dotazníkový prieskum, ktorý bol určený pre zamestnancov komunitných centier. Dotazník bol realizovaný v online prostredí prostredníctvom Google forms v období medzi 22.3. a 28.4.2023.

Respondentami dotazníkového prieskumu boli zamestnanci a zamestnankyne do projektu zapojených komunitných centier, išlo teda o odborných garantov aktivít, odborných pracovníkov a asistentov odborných pracovníkov.

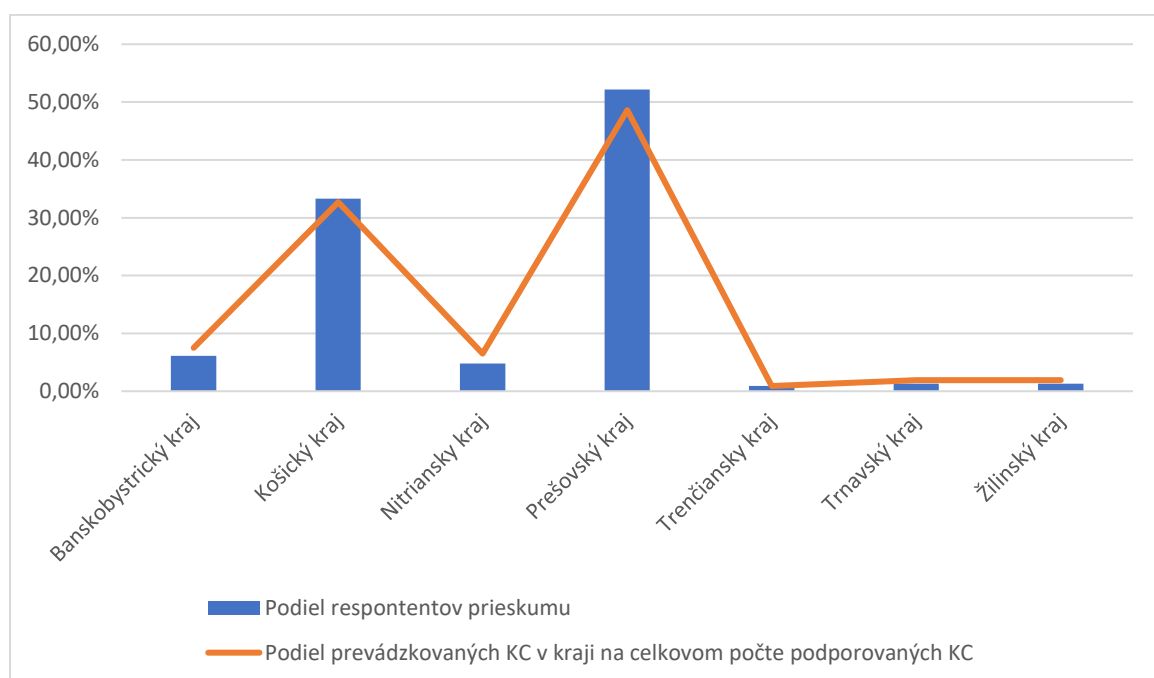
Dotazník bol distribuovaný na 268 emailových adries. Do termínu uzatvorenia prieskumu dotazník vyplnilo 228 individuálnych respondentov, čo znamená vysokú návratnosť na úrovni 85%. Vzhľadom na fakt, že v čase realizácie dotazníkového zisťovania bolo v rámci projektu prevádzkovaných celkom 102 komunitných centier, z ktorých každé má troch zamestnancov, dá sa povedať, že na dotazník odpovedalo 74,5% z maximálneho možného počtu všetkých zamestnancov všetkých zapojených komunitných centier.

Regionálne zastúpenie respondentov dotazníkového prieskumu vo veľkej miere korešponduje s regionálnou distribúciou zapojených komunitných centier, pričom najvyšší počet respondentov bol z Prešovského samosprávneho kraja, kde je aj najvyšší podiel podporovaných komunitných centier na celkovom počte podporovaných komunitných centier.

Z pohľadu pracovného zaradenia, štruktúra respondentov tiež reflektovala situáciu projektu, pričom približne dve tretiny respondentov boli zastúpené odbornými pracovníkmi a jedna tretina asistentami odborných pracovníkov.

85% respondentov uviedlo, že pracuje v komunitnom centre, ktorého prevádzkovateľom je miesta samospráva, 11% v zariadení, ktoré prevádzkuje nezisková organizácia a zvyšné 4% respondentov pracujú v zariadení prevádzkovanom cirkvou alebo cirkevným zariadením.

Graf 1: Pomer účastníkov dotazníkového prieskumu v regionálnom členení voči pomeru podporovaných komunitných centier v kraji na celkom počte podporovaných komunitných centier

Otázky on-line dotazníka, ktorých bolo celkom 79, boli klastrované do siedmych kategórií, konkrétne:

- všeobecné informácie;
- predchádzajúce vzdelanie/prax respondenta;
- individuálne vnímanie podmienok výkonu komunitnej práce;
- pôsobenie komunitného centra v lokalite a dopad na cieľovú skupinu;
- podpora odborných kapacít pracovníkov/pracovníčok sociálnej služby v komunitnom centre;
- fungovanie komunitného centra v krízových situáciách a

- záverečné otázky zamerané na mapovanie subjektívnych názorov ohľadom práce v komunitnom centre.

Viacere z otázok boli použité aj dotazníkovom zisťovaní realizovanom za účelom priebežného hodnotenia projektu, čo ponúklo príležitosť pre porovnanie výsledkov v období medzi realizáciou priebežného a záverečného hodnotenia projektu NP KS MRK II.

Dotazníkový prieskum obsahoval kombináciu uzatvorených a otvorených otázok a respondentom ponúkol aj priestor na vyjadrenie názorov v témach, ktoré neboli explicitne artikulované.

REALIZÁCIA PROJEKTU Z POHĽADU VYBRANÝCH ZAANGAŽOVANÝCH SKUPÍN

Hlavným nástrojom pre posúdenie projektu z pohľadu vybraných zaangažovaných skupín bola realizácia on-line dotazníkového prieskumu určeného pre zamestnancov komunitných centier a realizácia rozhovorov so širším spektrom aktérov.

Vzhľadom na vysokú mieru návratnosti dotazníkov je zistenia dotazníkového prieskumu možné považovať za vysoko reprezentatívne. Napriek tomu, zistenia dotazníkového prieskumu boli overené prostredníctvom série rozhovorov so zástupcami viacerých aktérov.

Pre správnu interpretáciu zistení dotazníkového zisťovania je potrebné zohľadniť prostredie, v ktorom respondenti pôsobia a obdobie, v ktorom bolo zisťovanie realizované. Vo väčšine prípadov bola linka na dotazník odoslaná na emailovú adresu komunitného centra, ale zamestnanci boli inštruovaní, odpovedať na dotazníky jednotlivo, bez dohľadu či konzultácií so svojimi spolupracovníkmi.

Väčšina (71%) respondentov dotazníkového zisťovania pracuje v komunitnom centre, ktoré je lokalizované v obci. Výrazná časť komunitných centier, v ktorých respondenti pracujú je lokalizovaná na pomedzí medzi rómskou a nerómskou časťou obce (37% všetkých respondentov) alebo priamo v osade (24% všetkých respondentov).

Len malá časť respondentov (22 respondentov, čo je cca 10%) uviedlo, že pracuje v komunitnom centre, ktoré je lokalizované v obci, avšak komunita s ktorou pracujú je lokalizovaná na okraji obce alebo mimo bežného územia obce, vo väčšine prípadov sú budovy komunitných centier v ktorých respondenti pracujú lokalizované v blízkosti lokality, kde žije cieľová skupina, s ktorou respondenti pracujú.

40% respondentov zisťovania dominantne pracuje s ľuďmi, ktorých obydlia sú lokalizované na okraji mesta alebo obce, 9% dominantne pracuje s ľuďmi, ktorých obydlia sú lokalizované mimo bežného územia obce/mestá a lokalita, v ktorej žijú je od bežného územia buď vzdialená alebo oddelená nejakou fyzickou prekážkou (rieka, železnica, frekventovaná cesta...).

Približne tretina respondentov (29%) pracuje v komunite, ktorej počet obyvateľov je v rozsahu medzi 100-300 ľudí, ďalšia približne tretina (36%) pracuje v lokalite s počtom obyvateľov 301-1000 obyvateľov a zvyšných 35% respondentov pracuje v lokalitách s počtom viac ako 1000 obyvateľov. Komunitu, v ktorej je menej ako 100 obyvateľov označil jeden respondent.

Pri interpretácii zistení dotazníkového zisťovania, najmä zistení v súvislosti s individuálnym vnímaním podmienok výkonu komunitnej práce, je potrebné brať do úvahy obdobie, kedy bol prieskum realizovaný. Išlo o obdobie (marec 2023) kedy pracovníci komunitných centier zažívali veľkú neistotu ohľadom pokračovania ich práce po ukončení aktivít projektu, teda po 30.6.2023. Ani tri mesiace pred ukončením aktivít projektu pracovníci komunitných centier nemali relevantné informácie ohľadom pokračovania projektu a nevedeli, či ich pracovnoprávne vzťahy budú predĺžené, alebo či sa majú svoju energiu venovať hľadaniu si nového zamestnania, čo napríklad predstavuje aj nevyhnutnosť čerpania zostávajúcej dovolenky. Pocit neistoty kombinovaný s pocitom absencie základných informácií a absencie otvorenej komunikácie ohľadom budúcnosti ich práce, mohol ovplyvniť atmosféru viacerých komunitných centier ako i postoje vyjadrené počas realizovaného hodnotenia.

Všeobecné vnímanie komunitných centier a hlavné činnosti komunitných centier

Tvrdenie o jednoznačne pozitívnom vnímaní komunitných centier a ich činnosti v prostredí MRK, ktoré bolo identifikované v rámci priebežného hodnotenia projektu NP KS MRK II. zverejneného v marci 2021 bolo potvrdené.

Nik s dopytovaných nevyjadril pochybnosť o význame a dôležitosti komunitných centier s súvislosti so zlepšovaním situácie ľudí z MRK. Významná väčšina dopytovaných respondentov (63,2%) dotazníkového zisťovania je presvedčená, že prítomnosť komunitného centra má na zlepšovanie situácie v obci, či z pohľadu zlepšovania situácie ľudí z marginalizovanej rómskej komunity alebo z pohľadu odbúravania predsudkov voči Rómom a zlepšovania verejnej mienky a vzťahov, pozitívny dopad, ďalších 31% verí, že dopad je skôr pozitívny.

V porovnaní s výsledkami priebežného hodnotenie boli intenzívnejšie a častejšie spomínané aktivity komunitných centier realizované v partnerstve s ďalšími organizáciami, aktivity špecificky zamerané na konkrétnu tému (napr. zamestnanosť) alebo aktivity realizované s cieľom prepájania rómskej a nerómskej časti obce.

Na základe realizovaných rozhovorov je možné konštatovať, že dôležitosť a rozpoznanie významu komunitných centier na strane miestnej samosprávy posilnilo aj krízové obdobie pandémie ochorenia COVID 19, kedy komunitné centrá, rovnako ako viaceré ďalšie pomáhajúce profesie aktívne v teréne, zohrávali kľúčovú úlohu.

Podľa viacerých respondentov sa komunitné centrá, najmä tie, ktoré sú v lokalitách aktívne dlhodobo, stávajú relevantným partnerom tak pre členov komunity ako aj mnohých ďalších aktérov prítomných v lokalite alebo mimo nej. Aktivity, na ktorých sa zúčastňujú členovia komunity spoločne s členmi majority sú stávajú pomerne bežnými a už nie sú tak výnimočné ako boli pred niekoľkými rokmi.

V priebežnom hodnotení bola často spomínaná aj téma dôvery, ktorú je podľa mnohých respondentov možné vnímať ako základnú podmienku pre úspešné poskytovanie sociálnych služieb a realizáciu komunitných aktivít. Je evidentné, že získanie dôvery zo strany používateľa sociálnej služby je dlhodobý proces. Je preto azda prirodzené, že v prípade obcí, kde komunitné centrum funguje dlhodobo, je pozícia komunitných centier viac etablovaná a realizácia aktivít prebieha prirodzenejšie. Vzhľadom na fakt, že v rámci projektu NP KS MRK II. boli aktívne mnohé komunitné centrá, ktorých fungovanie začalo ešte počas realizácie predchádzajúceho projektu, téma dôvery počas zisťovania realizovaného za účelom záverečného hodnotenia projektu nerezonovala tak intenzívne, ako počas priebežného hodnotenia.

Napriek evidentnému posilneniu pozície komunitných centier aj na strane majority a intenzívnejšiemu zapojeniu ľudí z nerómskej časti obce, ktoré je od obdobia realizácie priebežného hodnotenia možné sledovať, vnímanie komunitných centier ako centier, kde sú realizované aktivity „len pre Rómov“, stále pretrváva. Toto tvrdenie je možné ilustrovať vyjadrením jedného z respondentov rozhovorov:

„nerómski rodičia sa ma pýtali, prečo také aktivity ako realizujeme pre rómske deti nerealizujeme aj pre nerómske deti?“.

Na základe tohto ako i viacerých ďalších výrokov je možné konštatovať, že aktivity komunitných centier sú vnímané pozitívne aj na strane majoritnej časti populácie, aj keď nerómska časť populácie, najmä tá žijúca v malých obciach, často trpí pocitom, že pre Rómov a najmä rómske deti, sa robí viac ako pre majoritu. Tam, kde to je možné, by preto bolo vhodné posilniť snahy komunitných centier zamerané na zapájanie nerómskych obyvateľov obce a dôraz na realizáciu spoločných aktivít. Na základe skúsenosti viacerých komunitných centier, ktorým sa takéto aktivity darí realizovať, je však možné konštatovať, že realizácia a „spoločenská objednávka“ pre realizáciu takýchto aktivít prichádza len postupne a podmienkou je dlhodobá a aktívna prítomnosť komunitného centra v lokalite. Dôležitým predpokladom je samozrejme aj samotná lokalizácia budovy komunitného centra a to, či obec disponuje ďalšími miestami (či v interiéri alebo exteriéri), kde je možné takéto aktivity realizovať a či umožňuje ich realizáciu. Ak sú aktivity komunitného centra realizované výhradne len v prostredí osady, pravdepodobnosť úspešného zapájania nerómskej časti obyvateľov je pomerne malá.

Výrazná časť respondentov (44% dotazníkového zisťovania) verí, že prítomnosť komunitného centra v obci/meste má vysoký dopad na zlepšovanie vzťahov v lokalite, zatiaľ čo len 3% respondentov dopad nevnímajú. Respondenti mali možnosť mieru dopadu označiť na škále 1-4, pričom vyššia hodnota znamená najvyšší dopad. Priemerná hodnota všetkých respondentov dosiahla hodnotu 3,3.

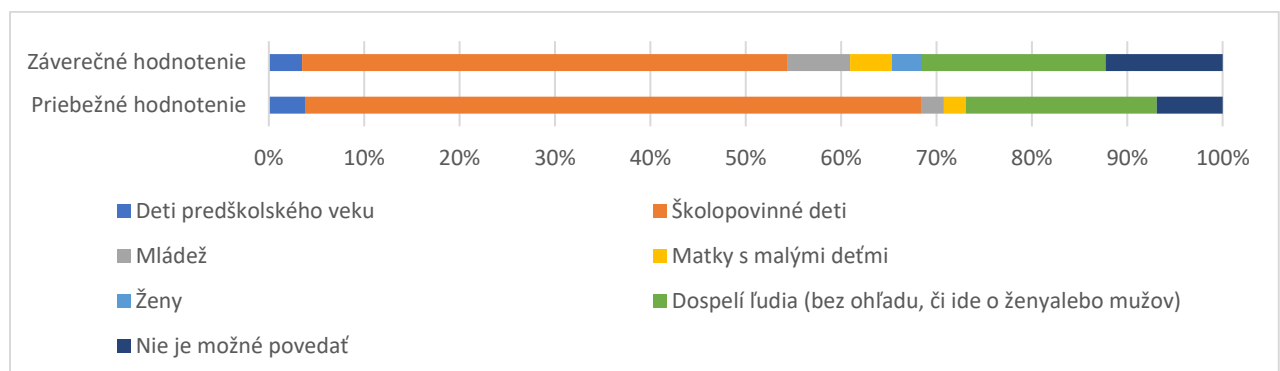
Medzi respondentami, ktorí dopad nevnímajú alebo vnímajú len mierny dopad, nebola identifikovaná žiadna spoločná charakteristika v zmysle komunity, v ktorej pôsobia (predpoklad, že pôjde najmä o respondentov, ktorí pracujú vo väčších alebo viac segregovaných lokalitách sa nepotvrdil). Takáto spoločná charakteristika nebola identifikovaná ani z pohľadu ich vzdelania alebo postojov ku práci (predpoklad o tom, že dopady nevidia najmä tí respondenti, ktorí označili, že svoju prácu nevykonávajú radi alebo v KC pracujú len preto, pretože si nevedeli nájsť inú prácu).

Na otázku ohľadom vývoja životných podmienok ľudí v lokalite, v ktorej respondenti dotazníkového prieskumu pôsobia, 21,5% respondentov tvrdí, že podľa ich názoru sa situácia za ostatných niekoľko rokov zlepšila a 59,6% respondentov verí, že sa skôr zlepšila. Ďalších 18% tvrdí, že sa skôr zhoršila. Medzi lokalitami, ktoré respondenti označili ako tie, kde sa situácia skôr zhoršuje, je ťažké nájsť jednoznačnú charakteristiku, je však možné tvrdiť, že častejšie ide o lokality, kde žije viac ako 1000 ľudí a sú lokalizované na okraji obce alebo mesta.

Na základe rozhovorov a pozorovania je možné tvrdiť, že zlepšenie je možné pozorovať najmä vďaka výraznej zmene v súvislosti so štruktúrou trhu práce. Vďaka výraznému nedostatku pracovnej sily sú zamestnávateľia viac otvorení voči zamestnávaniu Rómov a ľudí z marginalizovaných rómskych komunít majú jednoduchší prístup na trh práce v porovnaní so situáciou s pred niekoľkými rokmi. Mnohí respondenti jednoznačne uviedli, že ľudia ktorí mali kapacitu sa zamestnať sa v ostatnom období často zamestnali. Rast zamestnanosti je evidentnejší a viditeľnejší vo väčších lokalitách, nakoľko v týchto lokalitách často prebieha aj samotný nábor potenciálnych zamestnancov zo strany zamestnávateľov alebo je jednoduchšie zabezpečiť dopravu na pracovisko. Je teda možné predpokladať, že vnímanie respondentov dotazníkového zisťovania ohľadom zlepšenia alebo zhoršenia situácie v lokalite je často vnímané prostredníctvom prístupu ich klientov na trh práce.

Napriek výraznému posilneniu aktivít v oblasti zamestnanosti, respondenti stále považujú aktivity v oblasti práce s deťmi za najčastejšie. Tu vnímajú aj najvyššie úspechy a za najčastejšiu cieľovú skupinu svojich aktivít stále považujú deti školopovinného veku. Avšak v období medzi realizáciou priebežného a záverečného hodnotenia sa dôraz na deti oslabil a presunul smerom ku mládeži, matkám s malými deťmi a ženám (viď graf 2).

Graf 2: Skupina ľudí, s ktorou komunitné centrá pracujú najčastejšie v porovnaní výsledkov priebežného a záverečného hodnotenia

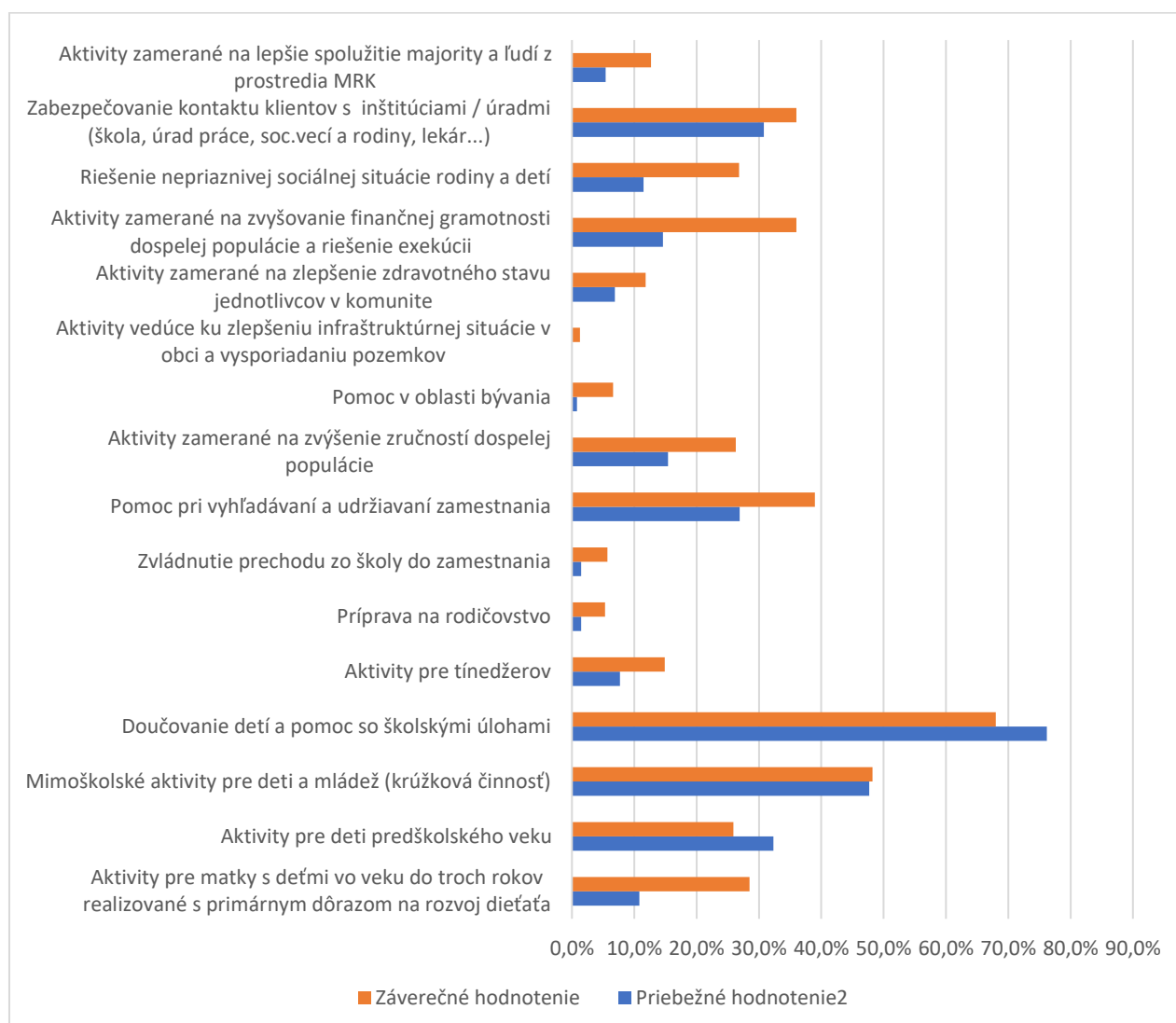

V porovnaní výsledkov priebežného a záverečného hodnotenia je tiež možné sledovať posun v súvislosti s aktivitami, ktoré komunitné centrá vykonávajú najčastejšie.

Zatiaľ čo zistením priebežného hodnotenia realizovaného začiatkom roka 2021 bol jednoznačný dôraz na doučovanie a pomoc s domácimi úlohami školopovinných detí, v čase prieskumu realizovaného za účelom záverečného hodnotenia dôraz na doučovanie a pomoc s domácimi úlohami síce pretrváva, posilňujú sa však i ďalšie témy, najmä aktivity zamerané na zvyšovanie finančnej gramotnosti, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie rodiny, pomoc s bývaním ale i aktivity zamerané na vyhľadávanie a udržiavanie zamestnania (viď graf 3).

Nepomer aktivít týkajúcich sa doučovania a pomoci s domácimi úlohami voči iným aktivitám určeným iným cieľovým skupinám v čase priebežného hodnotenia možno interpretovať pretrvávajúcim COVID 19 pandemickým obdobím, počas ktorého bolo priebežné hodnotenie realizované.

Graf 3: Zoznam aktivít, ktoré komunitné centrá realizujú najčastejšie v porovnaní výsledkov priebežného a záverečného hodnotenia

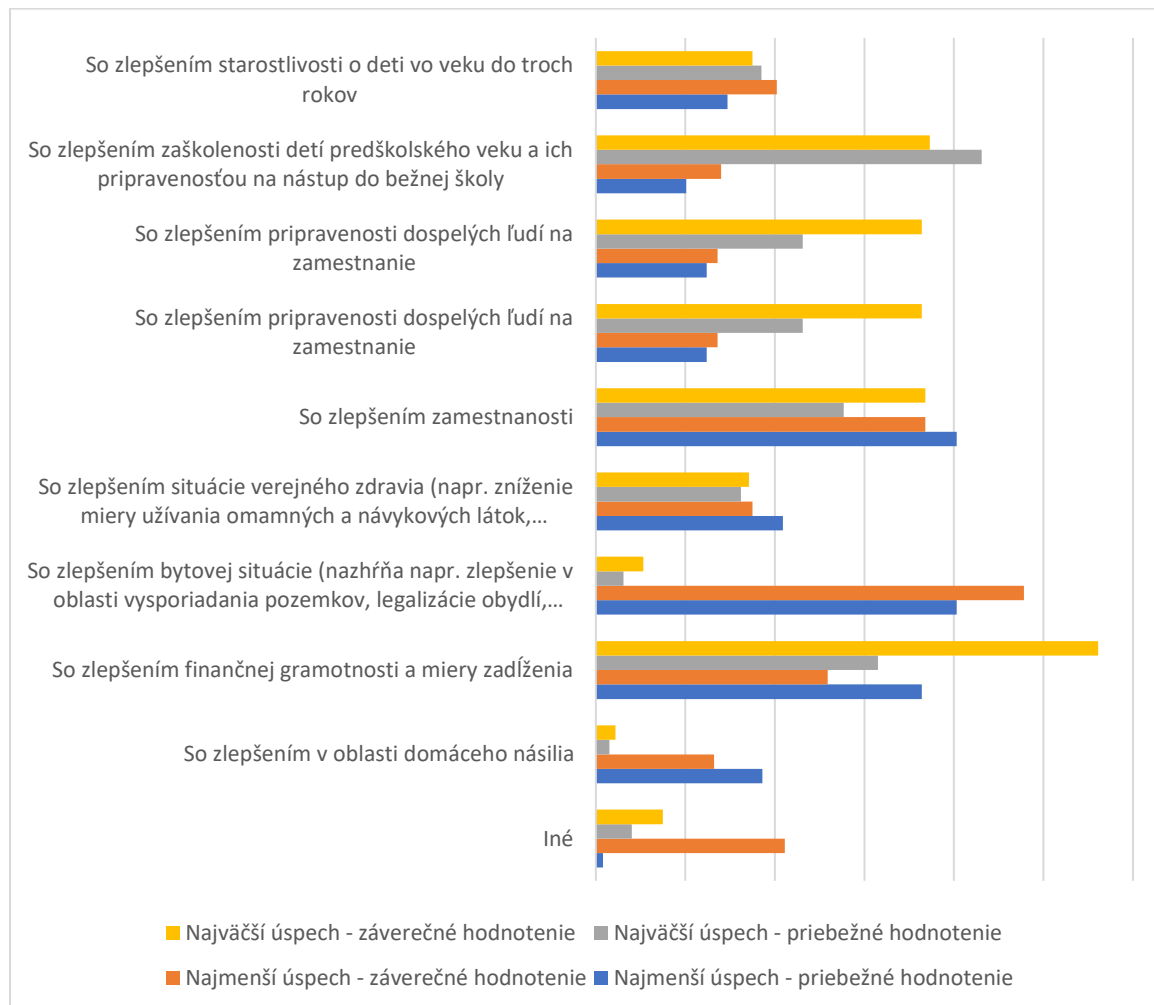

Podobný vývoj je možné sledovať aj v súvislosti s oblasťami, v ktorých zamestnanci komunitných centier vnímajú pozitívne dopady svojej práce najintenzívnejšie ako aj s oblasťami, v ktorých podľa ich názoru dosahujú najnižšie úspechy.

Ako je už spomenuté, v období medzi priebežným a záverečným hodnotím sa výrazne do popredia dostali úspechy dosiahnuté v súvislosti s témou zamestnanosti a zamestnateľnosti a so zlepšovaním finančnej gramotnosti.

Zaujímavosťou je, že skupina respondentov, ktorí tému zamestnanosti považujú za oblasť, v ktorej dosahujú najvýraznejšie úspechy, je takmer rovnako veľká ako skupina respondentov, ktorí oblasť zamestnanosti považujú za oblasť, kde dosahujú najmenšie úspechy.

Graf 4: Oblasti, v ktorých komunitné centrá dosahujú najväčšie a najmenšie úspechy v porovnaní medzi priebežným a záverečným hodnotením

V rámci dotazníkového zisťovania mali respondenti v rámci otvorenej otázky možnosť uviesť širší a slovný opis úspechov, ale aj neúspechov a frustrácií, ktoré v súvislosti so svojou prácou v komunitnom centre zažívajú.

V porovnaní s odpoveďami na rovnakú otázku položenú počas priebežného hodnotenia, situácia sa výrazne posunula smerom ku témam, akými sú budovanie vzájomnej dôvery alebo posilňovanie samostatnosti a zlepšovanie komunikačných a sociálnych zručností. Respondentom jednoznačne robí radosť, ak sa im podarí niekoho umiestniť na trhu práce, ak sa im podarí posilniť pracovnú mobilitu mladých ľudí alebo umiestniť klienta v zariadení sociálnych služieb.

Satisfakciu je možné z cítiť vyjadrení ako napr.:

„...niektoré z detí ktorým sme sa v minulosti venovali pokračovali po ukončení ZŠ v ďalšom vzdelávaní...“

„...vznikla mládežnícka hudobná kapela...“

„...sme zvládli COVID bez vážnejších problémov...“

„...v poslednom období sa podarilo viacerým mladým ľuďom zamestnať sa vo firme v okresnom meste, podľa vyjadrenia riaditeľky a učiteliek materskej školy, je vidieť rozdiel v pripravenosti pri nástupe do materskej školy medzi deťmi, ktoré navštevovali predškolský klub v KC a deťmi, ktoré prípravu v KC neabsolvovali; u detí do 3 rokov, ktoré navštevujú KC s matkami, vidieť úspechy v tom, ako už získali hygienické návyky, ako začínajú pomaly komunikovať s pracovníkmi KC v slovenskom jazyku a ako pravidelne samé deti volajú matky do KC.“

„...sme získali dôveru zo strany ľudí z rómskej komunity, čo sa prejavuje najmä tak, že sú od nás ochotní prijať radu a konať viac samostatne...“

Na druhej strane, oblasti, ktoré respondentov zisťovania v ich práci demotivujú a frustrujú boli artikulované širšie a týkali sa najmä zlých životných podmienok v lokalitách. Dôvodom frustrácie je ale aj neschopnosť klientov svoju situáciu zlepšiť, čo je často pripisované nezájmu na strane klienta a jeho neustálym zlyhaniam. Opakujúce sa témy možno demonštrovať prostredníctvom nasledujúcich vyjadrení:

„...demotivujúcim faktorom je pre mňa ak klient sám nemá záujem riešiť svoje problémy, ktoré na začiatku sú ľahko riešiteľné.“

„...klienti majú svoj naučený spôsob života, chcú len pomoc, ale oni zo svojej zóny komfortu nevychádzajú. Najviac ma demotivuje systém, ktorý im to umožňuje a my vynakladáme veľa energie, ale výsledok je nedostačujúci. Zmysel vidím v tom, že sme pre nich ako nárazová zóna medzi nimi a štátnou správou, v rámci možnosti im pomáhame a svojím spôsobom máme nad komunitou určitú kontrolu, inak by bol sociálny dôsledok pre štát oveľa horší...“

Častým zdrojom frustrácie je tiež nízka miera spoločenského uznania komunitnej práce, alebo postoj miestnej samosprávy:

„Tak to, že nás nerešpektuje verejnosť, sme nedocenené??!!! aj napriek tomu, že stále robíme len pre dobro ľudí ako čo najlepšie vieme. Mnohým sme už aj veľakrát pomohli a to vo všetkom čo bolo treba, žiadosti, životopisy, zamestnanosť, finančná gramotnosť a iné...“

„Dlhodobý nezáujem mesta o čerpanie finančných prostriedkov pre rozvoj rómskych komunít.“

Medzi hlavné zdroje frustrácie respondenti uviedli aj zlé vzdelávacie výsledky detí. V rámci poradenských činností je problémom aj neochota dospelých klientov akceptovať názor pracovníka KC.

„...žiaci po ukončení ZŠ navštevujú školu - učňovku častokrát len dva roky a potom ukončia s cieľom rodičovstva, nevidia vzor vo svojich rodičoch, mládež nejaví záujem ani o prácu a ďalšie vzdelávanie kurzy...“

„...dospelí klienti prídu do KC hľadať riešenie svojho problému, ale už vopred problém majú skonzultovaný s inými členmi komunity, ktorí už našli riešenie - nie odborné, ale vyhovujúce klientovi. Je potom ťažké dospieť s klientom k zdarnému riešeniu, pretože všetko, čo mu odborní pracovníci vysvetľujú a hovoria, neguje a nie je ochotný prijať ponúkané riešenie, pretože "kamarát mu to povedal inak, v televízii hovorili inak a my mu to hovoríme zle a čaká, že mu to povieme tak, ako on chce...“

Vo viacerých reakciách respondentov zisťovania bolo tiež cítiť snahu o dosahovanie čo najvyššej miery profesionality a prítomnosť sebareflexie týkajúcej sa výkonu svojej práce, čo je jednoznačne možné hodnotiť ako pozitívny fakt.

„...Najťažšie je pochopiť fakt, že klient je ten, ktorý má jedine právo sa rozhodovať o svojom živote a moja úloha spočíva vo vedení klienta, nie v rozhodovaní za jeho život - tento fakt si občas musím pripomínať.“

„...Zo začiatku mi chýbala spätná väzba. Tak som pochopila, že nevedia ju v nejakých prípadoch dávať. Teraz už viem čo môžem očakávať. A som s tým stotožnená.“

Personálne kapacity vo výkone komunitných centier a ich podpora

Činnosť komunitných centier podporovaných v rámci projektu NP KS MRK II. je regulovaná Zákonom 448/2008 Z.z. o sociálnych službách. Toto okrem iného znamená, že je kladený dôraz na odbornú spôsobilosť a naplnenie kvalifikačných predpokladov pracovníkov komunitných centier.

V zmysle projektu NP SK MRK II. boli v každom komunitnom centre, bez ohľadu na veľkosť komunity, v ktorej centrum pôsobí, podporovaní traja zamestnanci, konkrétne dvaja odborní pracovníci, z ktorých jeden je garant, a jeden asistent odborného pracovníka.

V prípade pozície odborného garanta sa vyžaduje ukončenie vysokoškolského vzdelávania druhého stupňa v študijnom odbore sociálna práca alebo v študijnom odbore psychológia, právo, sociálne služby a poradenstvo, verejná politika a verejná správa alebo v študijných odboroch pedagogického zamerania. V prípade odborného garanta sa vyžaduje aj prax v sociálnej práci a priamom styku s cieľovou skupinou v minimálnom trvaní jedného roka.

V prípade odborných pracovníkov je minimálna hranica dosiahnutého vzdelania stanovená na ukončenie vysokoškolského vzdelania prvého stupňa v študijnom odbore sociálna práca, sociálne služby a poradenstvo, sociálna pedagogika, špeciálna pedagogika, liečebná pedagogika, psychológia. Toto je však možné nahradiť absolvovaním vyššieho odborného vzdelania v podobných odboroch alebo absolvovaním určeného akreditovaného vzdelávacieho kurzu.

V prípade asistentov odborného zamestnanca je za minimálnu kvalifikačnú hranicu určené absolvovanie nižšieho stredného odborného vzdelania.

Viacero respondentov zisťovania upozornilo, že explicitné zameranie kvalifikačných predpokladov na vzdelanie v sociálnej práci alebo príbuzných odboroch síce chápu, avšak v praxi môže znamenať komplikáciu a riziko straty mnohých talentovaných jednotlivcov, ktorí majú vysokoškolské vzdelanie v iných odboroch. Dotazníkové zisťovanie tiež ukázalo, že viac ako 10% respondentov, ktorí pracujú na pozícii asistenta odborného pracovníka vysokoškolské vzdelanie má, avšak v iných odboroch.

Neschopnosť nájsť pracovníkov, ktorí napĺňajú kvalifikačné predpoklady odborného garanta sa v realizovaných rozhovoroch tiež potvrdzovalo ako jedna z hlavných prekážok pre vznik nových komunitných centier v lokalitách, kde komunitné centrum nie je prítomné.

Dotazníkové zisťovanie tiež potvrdilo, že napriek tomu, že v prípade asistentov odborného pracovníka sa predchádzajúca prax v odbore nevyžaduje, tak viac ako 60% respondentov pracujúcich na pozícii asistenta odborného pracovníka má predchádzajúcu prax v sociálnej oblasti. Medzi činnosťami, ktoré asistenti odborného pracovníka vykonávali pred svojim nástupom do komunitného sa najčastejšie opakuje zamestnanie v základnej alebo materskej škole, dobrovoľnícka činnosť vo farskom zbore, práce súvisiace s koordináciou aktivačných prác alebo najrôznejšie pozície vo výrobe a maloobchode.

Priemerné obdobie praxe na pozícii asistenta odborného pracovníka je 3 roky a 8 mesiacov, čo jemne prekračuje aktuálne trvanie projektu NP KS MRK II. a je teda možné predpokladať, že približne polovica respondentov zisťovania pracujúcich na pozícii asistenta odborného pracovníka s výkonom svojej práce začala ešte počas predchádzajúceho projektu.

Podobnú situáciu je možné sledovať aj v prípade odborných zamestnancov, avšak s jediným rozdielom. Medzi zamestnaniami, ktoré odborní pracovníci vykonávali pred svojim zamestnaním v komunitnom centre sa neporovnateľne viac objavuje terénna sociálna práca a rôzne pozície na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny.

Na základe získaných dát je možné predpokladať, že fluktuácia pracovníkov programov podpory komunitných centier a programu terénnej sociálnej práce, ktoré sú si z pohľadu personálnych kapacít azda najväčším konkurentom je neporovnateľne bežnejšia v súvislosti s odbornými pracovníkmi ako v súvislosti s pracovníkmi na asistenčných pozíciách.

Rozdiely medzi odbornými pracovníkmi a asistentami odborných pracovníkov bolo v rámci realizovaného dotazníkového zisťovania možné sledovať aj v súvislosti s hodnotením podmienok pre ďalšie vzdelávanie. Zatiaľ, čo medzi dôvodmi neúčasti na ďalšom vzdelávaní, medzi odbornými pracovníkmi ako hlavný dôvod dominoval nedostatok času, medzi asistentami odborných pracovníkov to bol nedostatok príležitostí a nedostatok financií. Na základe zistení je teda možné predpokladať, že ľudia pracujúci na pozícii asistenta odborného pracovníka by sa v prípade, ak by existovali možnosti, do programov ďalšieho vzdelávania možno zapájali intenzívnejšie. Pozitívnym zistením je, že zo všetkých 136 respondentov, ktorí ďalšie vzdelávanie neabsolvovali alebo ho aktuálne ani nenavštevujú, iba jeden ako dôvod uviedol, že o vzdelávanie nemá záujem, pretože nechce vo svojej práci ďalej pokračovať a iba traja veria, že ďalšie vzdelávanie nepotrebujú.

Kvalita personálnych kapacít je výrazne podmienená aj kvalitou podpory, ktorú zamestnanci dostávajú. V prípade pracovníkov komunitných centier je podpora realizovaná z dvoch strán – i) zo strany ÚSVRK, ktorý je realizátorom NP KS MRK II. a ii) zo strany prevádzkovateľa komunitného centra, ktorý v NP KS MRK II vystupuje v pozícii zapojeného poskytovateľa sociálnej služby a priameho zamestnávateľa pracovníkov komunitného centra. Ide najmä o miestne samosprávy alebo neziskové organizácie a cirkevné organizácie.

Podpora zo strany ÚSVRK sa týka najmä odborných otázok a obsahovej stránky fungovania komunitného centra. Podpora zo strany poskytovateľa služby sa orientuje skôr na technické naplnenie podmienok fungovania komunitného centra akými sú materiálne vybavenie a kvalita priestorov komunitného centra, a na kvalitu pracovných podmienok, medzi ktoré spadá mzdové ohodnotenie, stabilita pracovného vzťahu ako aj rozpoznanie komunitného centra a jeho pracovníkov v organizačných štruktúrach zamestnávateľa.

Systém podpory a budovania personálnych kapacít projektu realizovaný ÚSVRK je postavený na kombinácii najmä i) metodických usmernení, ktoré flexibilne reflektujú aktuálne potreby; ii) osobnej podpore zo strany regionálnych koordinátorov; iii) individuálnej a skupinovej supervízie a iv) prístupu ku kvalitným vzdelávacím podujatiam.

Priebežné hodnotenie projektu realizované v roku 2021 skonštatovalo alarmujúci stav metodickej podpory v projekte naprieč všetkými úrovňami projektu. Azda jediná súčasť systému podpory bola sieť regionálnych koordinátorov, zistenia však naznačovali, že aj regionálni koordinátori cítili intenzívnu absenciu akejkolvek koordinácie, ktorá v čase pretrvávajúceho pandemického obdobia bola zvlášť dôležitá.

Na základe zisťovania realizovaného za účelom záverečného hodnotenia projektu je možné skonštatovať, že v období medzi realizáciou priebežného a záverečného hodnotenia bol v súvislosti s metodickou podporou projektu a podporou personálnych kapacít zaznamenaný výrazný pokrok a dosiahnutie stabilizácie podpornej infraštruktúry.

V rámci projektu boli obsadené podporné pozície, najmä pozícia metodika a odborných konzultantov, čo dovolilo realizáciu systematickej metodickej podpory, ktorá bola počas rozhovorov s respondentami zisťovania významne ocenená.

Tiež je možné skonštatovať, že napriek tomu, že sieť regionálnych koordinátorov existovala a fungovala aj v čase realizácie priebežného hodnotenia projektu, kedy mala ale skôr akýsi samosprávny charakter a spolupráca medzi regionálnymi koordinátormi bola skôr výsledkom individuálnej iniciatívy jednotlivých regionálnych koordinátorov, túto sa podarilo stabilizovať a vytvoriť podmienky pre jej metodické vedenie.

Sieť regionálnych koordinátorov v čase realizácie záverečného hodnotenia spájala 13 regionálnych koordinátorov. Každý z nich má v portfóliu 6-10 komunitných centier, ktorých činnosť a kvalitu činnosti podporuje.

Kvalita podpory poskytovanej regionálnymi koordinátormi je zo strany pracovníkov komunitných centier hodnotená pozitívne. Na stupnici 1-4, kedy 1 znamená maximálnu mieru spokojnosti, bola ich podpora v rámci dotazníkového zisťovania ohodnotená známkou 1,7. Zo slovného hodnotenia je však možné cítiť, že väčšina respondentov nehodnotila ani tak systém podpory poskytovanej regionálnymi koordinátormi, ako podporu realizovanú konkrétnym regionálnym koordinátorom, s ktorým prichádzajú do kontaktu, čo je však možné považovať za prirodzené.

Pozitívne hodnotenie reprezentujú vyjadrenia ako:

„Myslím si, že naša pani koordinátorka je k nám maximálne ústretová a pohotová. Vždy reaguje profesionálne. Nemám k jej práci výhrady.“

„Žiadne výhrady, maximálna spokojnosť.“

Respondenti dotazníkového zisťovania najčastejšie oceňujú ľudský prístup, ochotu a flexibilitu regionálnych koordinátorov. Respondenti sa pri otázke, čo na podpore, ktorú poskytuje regionálny koordinátor/ka oceňujú najviac vyjadrovali ako

„Veľmi profesionálny prístup, môžeme sa obrátiť so všetkým čo potrebujeme.“

„ Pracujem v KC len rok, nastúpila som sem bez praxe a nemala som ani tušenie, o čom je KC a po dvoch mesiacoch som musela zastupovať garantku - koordinátor ma veľmi psychicky podporoval, oceňoval a chválil aj za malé úspechy a robí to tak doteraz“

„Oceňujem úprimnosť milé správanie a dostatok informácií.“

Zo slovných hodnotení respondentov dotazníkového prieskumu je možné vycítiť, že regionálni koordinátori chápu náročnosť práce, ktorá je vykonávaná v komunitných centrách ako aj absenciu spoločenského uznania práce veľkej časti pracovníkov komunitných centier. Túto situáciu kompenzujú veľmi ľudským a motivujúcim prístupom, ktorý je na strane pracovníkov komunitných centier vítaný a oceňovaný.

Významná väčšina pracovníkov komunitných centier nepocituje potrebu žiadnych zmien v súvislosti s aktuálne realizovanou podporou zo strany regionálnych koordinátorov. Medzi návrhmi sa však objavili žiadosti ohľadom častejšieho stretávania sa s regionálnym koordinátorom, možnosti

častejšieho stretávania sa s kolegami z iných komunitných centier za účelom výmeny skúsenosti alebo vyššej miery angažovanosti pri presadzovaní záujmov komunitného centra. Návrhy reprezentujú vyjadrenia ako:

„Možno častejšie spoločné porady s regionálnym koordinátorom a jeho pridelenými KC - možnosť stretávania sa, výmena skúseností, odovzdávanie know-how...“

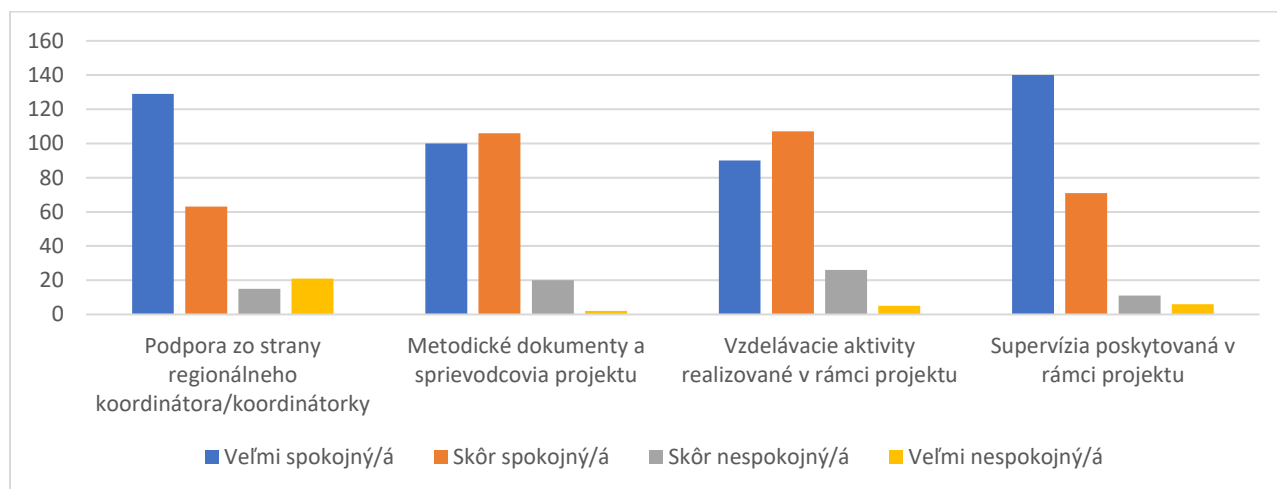
„ Lepšie rešpektovanie rozdielov medzi jednotlivými KC, každá komunita je iná.“

„Väčšiu bojovnosť a presadenie pracovníkov KC u starostov obcí ako aj zachovanie KC do budúcnosti a to v každej obci, kde už KC je či bolo zriadené, aby pokračovalo aj naďalej v svojej začatej a rozbehnutej činnosti.“

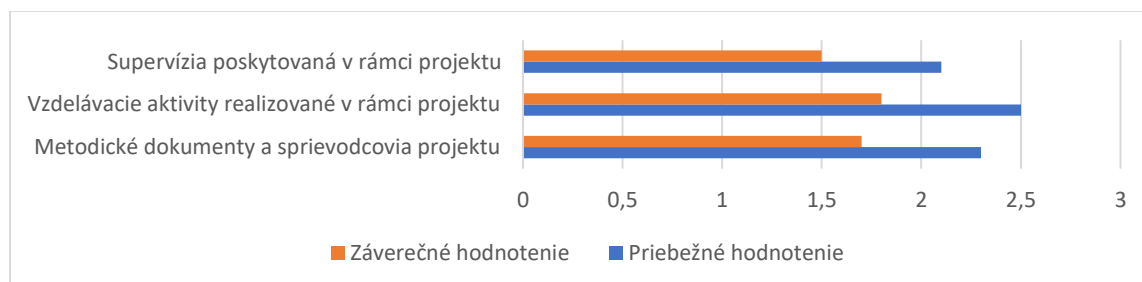
Pozitívne je vnímaná aj kvalita ďalších nástrojov podpory, ktoré zabezpečuje ÚSVRK, konkrétne i) metodické dokumenty a sprievodcovia, ktoré boli na stupnici 1-4 ohodnotené priemernou známku 1,7; ii) vzdelávacie aktivity realizované pre pracovníkov KC v rámci projektu, ohodnotené priemernou známku 1,8 a iii) supervízia, poskytovaná pracovníkom komunitných centier v rámci projektu, ohodnotená priemernou známku 1,5 (viď grafy 5 a 6).

Porovnanie výsledkov zisťovania realizovaného za účelom priebežného a záverečného hodnotenia tiež ilustruje, že respondenti oceňujú zvýšenú kvalitu a intenzitu podporných nástrojov, čo sa prejavilo aj vo výsledkoch hodnotenia (viď graf 6).

Graf 5: Výsledky hodnotenia jednotlivých nástrojov podpory realizovanej zo strany ÚSVRK zo strany respondentov dotazníkového zisťovania

Graf 6: Porovnanie hodnotenia podporných nástrojov (čím nižšia hodnota, tým lepšie hodnotenie)

Napriek jednoznačnému posunu v kvalite a intenzite podporných aktivít v období od realizácie priebežného hodnotenia, významne pozitívne hodnotenie treba vnímať s určitou rezervou. Táto je podmienená faktom, že aj v prípadoch slovného hodnotenia, ktoré bolo rezervované, alebo jasne tvrdilo, že respondent opatrenie nevyužil, známka bola aj napriek tomu viac pozitívna.

Najvýraznejšia disproporcia sa objavovala v súvislosti so vzdelávacími aktivitami, ktoré, podľa výpovedí viacerých respondentov, boli realizované v pomerne limitovanom rozsahu, v období pred realizáciou priebežného hodnotenia dokonca vôbec, známka však bola stále pomerne pozitívna.

Viacere vzdelávacie aktivity boli realizované aj vďaka spolupráci s odbornými garantami jednotlivých tém, teda prostredníctvom ľudí, ktorí do projektu vstúpili vďaka pozícii, ktorá bola obsadená len v druhej polovici projektu.

Zistenia tiež naznačujú, že osobná iniciatíva vo vzdelávaní je jednoznačne podporovaná. Zatiaľ čo v minulosti si zamestnanci komunitných centier, ktorí si sami našli vzdelávanie ktoré chceli absolvovať, museli brať dovolenku, v súčasnosti môžu vzdelávanie realizovať v rámci výkonu svojich pracovných úloh. Pri otázke ohľadom identifikácie najviac užitočného vzdelávacieho podujatia, ktoré respondenti dotazníkového zisťovania počas realizácie projektu absolvovali sa často opakovali témy zamerané na komunitné plánovanie a prácu s komunitou, sexuálne a reprodukčné správanie, násilie páchané na ženách a témy súvisiace so závislosťami. Z frekvencie týchto tém v odpovediach je možné predpokladať, že išlo o vzdelávacie podujatia, ktoré boli realizované centrálné. V odpovediach sa však objavovali aj pomerne unikátne témy, pri ktorých bolo evidentné, že išlo o individuálnu iniciatívu konkrétneho pracovníka (konkrétne ľudskoprávne témy, vzdelávanie prostredníctvom živej knižnice atď.).

Spektrum tém vzdelávania, ktoré by respondenti dotazníkového zisťovania privítali je veľmi široké a pohybuje sa na škále od kurzov ručných prác a kreatívnych aktivít, cez kurzy projektového manažmentu a fundraisingu, riešenia vzťahov na pracovisku, témy týkajúce sa osobného bankrotu, až po témy súvisiace s prácou s nezamestnanými, elimináciou domáceho násillia, prácou so závislosťami, prepájaním minority s majoritou, mapovaním potrieb klienta, kultúrno-sociálnymi špecifikami ľudí z MRK, vysporiadanie pozemkov alebo kyberšikana.

Respondenti dotazníkového zisťovania by však privítali aj kurzy rómskeho jazyka, vďaka čomu by zlepšili porozumenie svojej cieľovej skupiny. Pomerne často sa objavovali aj žiadosti ohľadom informovania o aktivitách iných projektov, aktivít úradov práce, novej legislatívy atď. pričom vhodná forma pre vzdelávanie v týchto témach sú krátke a špecificky zamerané on-line semináre.

Viacerí, najmä z tých respondentov, ktorí pracujú na pozícii asistenta odborných pracovníkov, by privítali aj možnosť absolvovania kurzu sociálnej práce.

Respondenti sa iniciatívne vyjadrovali aj voči forme realizovaných vzdelávacích podujatí. V súvislosti s aktuálnymi témami (napr. úprava legislatívy) by privítali viac vzdelávacích podujatí v online priestore, ktoré by flexibilne reagovali na identifikované potreby. V súvislosti s hodnotovými a koncepčnými témami, ktorých vstrebanie vyžaduje vyššiu mieru sústredenia by viacerí respondenti uvítali možnosť viacdňových školení.

V súvislosti so supervíziou, ktorá bola so strany respondentov dotazníkového zisťovania v porovnaní s ďalšími nástrojmi podpory hodnotená najpozitívnejšie, respondenti veľmi kladne hodnotia možnosť získať nové sociálne zručnosti, prehodnotiť/potvrdiť svoje postoje a získať podporu, ktorú vnímajú ako prevenciu vyhorenia. V hodnoteniach opakovane zaznievali pochvaly a vyjadrenia vďaka voči konkrétnym supervízorom.

Slovné hodnotenie toho, čo respondenti získali vďaka supervízii je možné demonštrovať vyjadreniami ako:

„Pohľad na to ako človek si hneď urobí obraz človeka a pravda je iná, trochu treba viac porozmýšľať a nedávať na prvý dojem“

„Supervízia? Super uvoľnenosť všetkých emócií, vysvetlenie a usmernenie k správaniu, konaní ku klientom. Je to pre túto prácu veľmi efektívne.“

„Viem pomenovať problém“

„Vyrovnanie, pokoj“

„Posilnenie sebavedomia“

„Slobodné myslenie“

Respondenti by tiež privítali, keby supervízia bola realizovaná aj v skorších fázach projektu *„nech sa neuskutočňuje na konci projektu“* a *„aby počas projektu sa nemenili supervízori“*.

Medzi návrhmi na zlepšenie sa opakovane objavovala otázka dochádzania na supervíziu a fyzickej vzdialenosti, čo evidentne mnohým pracovníkom komunitných centier spôsobuje ťažkosti. Otázka fyzickej dostupnosti sa objavila v cca 15% odpovedí.

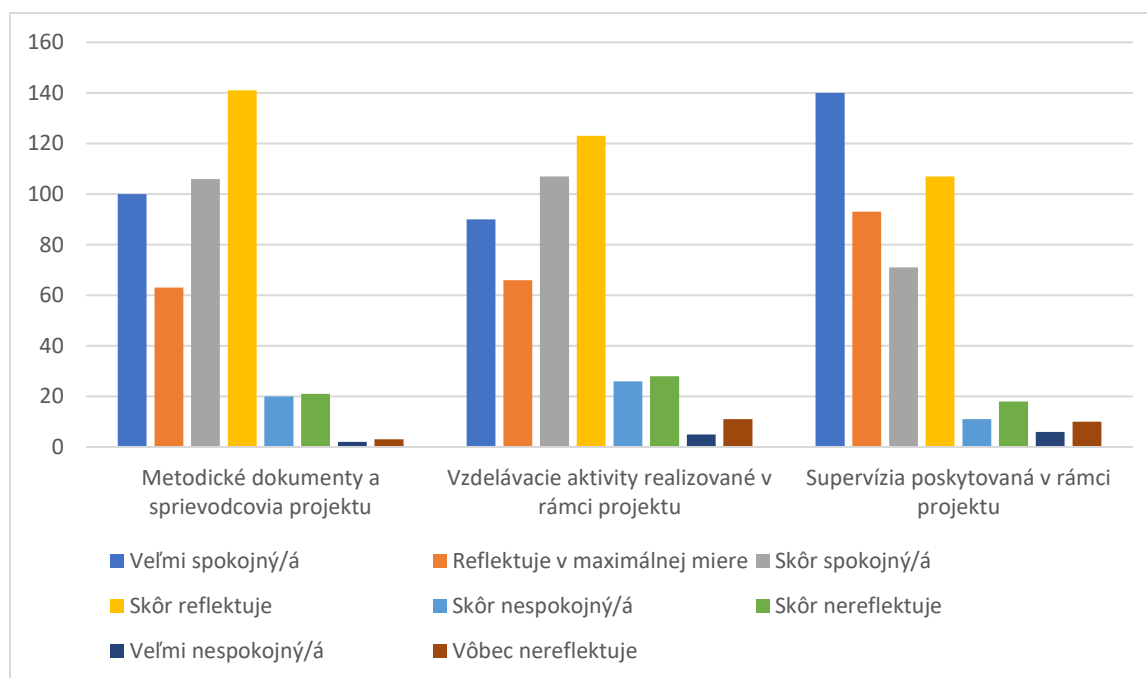
Na opačnej strane sa objavovali žiadosti aby supervízia bola realizovaná menej intenzívne, aby bola nahradená vzdelávaním alebo aby sa supervízie venovali *„problémom v práci nie mojej osobe“*.

Počet hlasov volajúcich po znížení intenzity supervízie je porovnateľný s počtom hlasov volajúcich po zvýšení intenzity. Rovnako ako v prípade tých čo by privítali viac individuálnej alebo skupinovej formy v poskytovaní supervízie.

Dotazníkové zisťovanie tiež identifikovalo jemný nesúlad v hodnotení spokojnosti s podpornými nástrojmi a v hodnotení kapacít podporných nástrojov reflektovať aktuálne potreby pracovníkov komunitného centra. Toto jemne zaostáva v celkovom hodnotení alebo odlišuje sa aj vo vnútornej štruktúre hodnotenia (viď. graf 7). Otázka schopnosti reflektovať aktuálne potreby nebola položená v súvislosti s podporou poskytovanou zo strany regionálnych pracovníkov, nakoľko tu je možné predpokladať, že komunikácia medzi pracovníkmi komunitných centier a regionálnymi koordinátormi sa opiera práve o aktuálne otázky.

V súvislosti s i) metodickými dokumentami a sprievodcami; ii) vzdelávacími aktivitami realizovanými pre pracovníkov komunitných centier a iii) supervíziou, poskytovanou pracovníkom komunitných centier je možné konštatovať, že s poskytovanou podporou sú pracovníci KC spokojní, avšak pracovníci KC majú pocit, že realizovaná podpora zaostáva v schopnosti reflektovať aktuálne potreby pracovníkov komunitných centier.

Graf 7: Vnímanie spokojnosti verus aktuálnosti podporného systému zo strany respondentov dotazníkového zisťovania

Napriek tomuto nedostatku postoj pracovníkov KC ku systému realizovanej podpory je pozitívny. Zoznam toho, čo respondenti vďaka podpore získali a čo uviedli v dotazníkovom zisťovaní je možné zhrnúť do nasledujúcich výpovedí:

„Vďaka podpore koordinátora som si začala viac veriť.“

„Pre moju profesiu má najväčší význam to, že práca s MRK nie je jednoduchá no o to viac obohatila môj pracovný aj súkromný život. Zároveň každý pozitívny výsledok v mojej práci je veľkým progresom dosahovať čo najlepšie výsledky.“

„Možnosť pracovať s MRK, pozeráť sa na problémy aj s ich strany a pochopiť ich spôsob myslenia.“

„Že môžem ďalej napredovať, aj napríklad vďaka tomu, že ľudia v komunite sú rôzni. A ku každému treba pristupovať s láskou a pokorou.“

„Naučila som sa rozprávať priamo a tak dokážem rozprávať, aj o nie veľmi populárnych témach.“

„Vďaka poskytovanej podpore som lepšie spoznal komunitu a to má veľký význam pre môj osobný rozvoj v KC.“

„Netreba to vzdávať, aj cez neúspech treba pracovať ďalej s klientom.“

Respondenti dotazníkového zisťovania by privítali ak by sa v rámci existujúcej podpory zintenzívnila realizácia tzv. peer podpory, prostredníctvom ktorej by sa pracovníkmi komunitných centier mohli viac stretávať a vymieňať si skúsenosti. Žiadané je aj zintenzívnenie aj tzv. job-shadowing programov, kedy by pracovník mohol stráviť čas v inom komunitnom centre, mentorské programy a programy spolupráce s organizáciami so zahraničia.

Žiadaná je tiež väčšia miera interakcie s inými poskytovateľmi sociálnych služieb a s inými inštitúciami aktívnymi v sociálnej oblasti. Táto požiadavka nebola nová, v minulosti vedenie projektu na ňu

reagovalo a ponúklo možnosť trojdňovej stáže v špecializovaných organizáciách, konkrétne v organizácii Návrat – RDZD vo Zvolene, o.z. Nelegál v Šuranoch a Trojlístok, n.o. v Prešove.

Respondenti by tiež radi vedeli viac informácií o iných národných projektoch, s ktorými by mohli lepšie spolupracovať.

Vzhľadom na vysokú účasť komunitných centier v aktivitách zameraných na prácu s deťmi, mnohí respondenti by privítali účasť (špeciálneho) pedagóga a psychológa v tíme, alebo aspoň viac vzdelávania v pedagogických a psychologických témach.

V rámci dotazníkového zisťovania boli vznesené aj požiadavky ohľadom vyššej účasti pracovníkov komunitných centier na tvorbe, alebo aspoň pripomienkovaní, metodických dokumentov, prostredníctvom čoho by mohla byť dosiahnutá vyššia adresnosť metodických materiálov a viac reflektované princípy tzv. co-production (spoluúčasti), ktoré sú v aktuálnom diskurze o dosahovaní sociálnych zmien považované za kľúčový princíp.

Viacere námietky boli vznesené ohľadom administratívneho vykazovania činnosti komunitných centier. Napriek tomu, že pracovníci komunitných centier pri zabezpečovaní administratívnej kontroly môžu a často využívajú pomoc a podporu regionálnych koordinátorov, mnohí upozorňujú na zbytočnú repetíciu jednotlivých údajov. Spokojnosť s rozsahom administratívnych úkonov vo výkone komunitných centier bola zo strany respondentov dotazníkového zisťovania na škále 1-4 hodnotená známku 2,9 čo znamená najnižšiu mieru spokojnosti so všetkých hodnotených aspektov projektu.

Viacerí respondenti dotazníkového zisťovania tvrdia, že informáciu o každej intervencii musia zapisovať trikrát, konkrétne do denníka intervencií, do spisu klienta a do tzv. TEK tabuľky. Mnohí by privítali existenciu centrálnej databázy, alebo IT systému, v rámci ktorého by sa intervencie do jednotlivých databáz prekláпали automaticky. Zistenia priebežného hodnotenia tiež upozorňovali na duplicitné vykazovanie, v tom čase však boli postoje voči automatizácii vykazovania a existencii IT systému pomerne rezervované. Výsledky záverečného hodnotenia jednoznačne demonštrujú posun smerom ku preferencii intenzívnejšieho využívania IT riešení aj v rámci výkazníctva komunitných centier.

Napriek evidentným ponosám voči rozsahu administratívnej práce sa reakcie respondentov v súvislosti s touto témou hýbu na veľmi širokej škále, od extrémnych vyjadrení:

„Nič by som nemenila, mám rada administratívnu prácu.“

cez zmierlivé a oddané:

„Aj keď je administratívy dosť, všetko sa dá zvládnuť.“

„Myslím si, je dobré keď sa vedie evidencia, no niekedy sa všetko podľa mňa do denníkov podchytiť nedá, zdvojená práca zaznamenávanie údajov v papierovej aj elektronickej podobe... No možno je to tak potrebné pre ďalší zber údajov.“

až po radikálne:

„Kvôli administratíve nemám čas sa venovať ľuďom, tých papierov je veľmi veľa, vôbec neviem prečo.“

Respondenti opakovane vyjadrovali námietky voči potrebe prezenčných listín. Na jednej strane respondenti túto potrebu chápu, avšak upozorňujú, že v praxi nie sú výnimočné situácie, kedy sa dospelí ľudia na jednotlivých aktivitách kvôli podpisu odmietajú zúčastňovať. Kvôli neustálym žiadostiam sa podpisovať sú dospelí klienti podozrievaví, potrebe vykazovania nerozumejú a často majú pocit, že ich podpis môže byť zneužitý.

Viacerí respondenti tiež upozornili, že minimálny počet účastníkov na skupinových aktivitách je stanovený vysoko a často majú problém ho naplniť.

Vzťah obce a komunitného centra a podmienky na fungovanie komunitných centier

Rovnako dôležitá ako podpora zo strany ÚSVRK, ktorej zhodnotenie je predmetom predchádzajúcej kapitoly je aj podpora zo strany prevádzkovateľa komunitného centra. Napriek tomu, že prevádzkovateľom komunitného centra môžu byť okrem miestnej samosprávy aj neziskové alebo cirkevné organizácie, až 85% respondentov dotazníkového zisťovania pracuje v komunitných centrách, ktorých zriaďovateľom je miestna samospráva. Z tohto dôvodu je v nasledujúcom texte otázka vzťahu prevádzkovateľa a podpory zo strany prevádzkovateľa komunitného centra zúžená najmä na kategóriu miestnej samosprávy.

Rovnako ako v prípade podpory poskytovanej zo strany ÚSVRK, respondenti dotazníkového zisťovania sú s podporou poskytovanou zo strany prevádzkovateľa komunitného centra v zásade spokojní a na stupnici 1-4, pričom 1 predstavuje maximálnu spokojnosť, mieru spokojnosti ohodnotili známku 1,6. Rozdiely medzi hodnotením spokojnosti na strane komunitných centier zriadených miestnou samosprávou, neziskovou organizáciou alebo cirkevnou organizáciou nie sú zásadné, je však možné konštatovať jemne vyššiu mieru spokojnosti medzi zamestnancami komunitných centier zriadených cirkevnými organizáciami (1,37) a neziskovými organizáciami (1,38) v porovnaní so zamestnancami komunitných centier zriadenými miestnou samosprávou (1,68).

Zamestnanci komunitných centier, bez ohľadu na zriaďovateľa, oceňujú, ak zriaďovateľ prejavuje záujem o činnosť komunitného centra, ak sú zamestnanci KC súčasťou širšieho pracovného kolektívu a majú možnosť pracovať v atmosfére kooperujúcej organizácie, ak im zamestnávateľ dôveruje a necháva im slobodu pri realizácii aktivít komunitného centra, ktoré aj patrične finančne podporuje, ak im zamestnávateľ poskytuje možnosti ďalšieho vzdelávania, finančných benefitov ale aj slovné pochvaly a prejavuje rešpekt voči ich práci.

V prípade komunitných centier zriadených neziskovými alebo cirkevnými organizáciami je na základe slovného hodnotenia možné predpokladať, že tieto organizácie komunitné centrá zakladajú a prevádzkujú z vlastného presvedčenia, ich činnosť realizujú v synergii s ďalšími službami, ktoré klientom poskytujú a preto sa snažia adekvátne podporovať aj svojich zamestnancov. Títo by často privítali vyššiu mieru finančnej istoty, či v súvislosti s vlastným finančným ohodnotením alebo finančným zabezpečením činností. S inými typmi poskytovanej podpory sú však obvyčajne maximálne spokojní.

V prípade komunitných centier zriadených miestnou samosprávou je situácia čiastočne odlišná. Na základe slovného hodnotenia respondentov tak dotazníkového prieskumu ako aj rozhovorov je možné tvrdiť, že časť samospráv komunitné centrá zakladá a prevádzkuje z pragmatických dôvodov a so zámerom eliminovať kontakt ľudí z marginalizovanej rómskej komunity s pracovníkmi miestneho/obecného úradu, prípadne inými inštitúciami, pričom komunitné centrum slúži ako akási paralelná štruktúra obecného/mestského úradu pre ľudí z marginalizovanej rómskej komunity. V prípade týchto obcí pracovníci KC necítia podporu tak zo strany obecného/mestského úradu ako ani zo strany členov obecného/mestského zastupiteľstva, ktorí, podľa slov viacerých respondentov „vôbec netušia, čo sa v komunitnom centre deje a aké aktivity realizuje“.

Hodnotenia približne 10% respondentov boli ak nie priamo negatívne tak aspoň zdržanlivé a je možné ich demonštrovať prostredníctvom nasledujúcich vyjadrení:

„Úplne všetko by som zmenila, väčšia ústretovosť, pomoc, pretože momentálne to skôr vyzerá tak, že my pomáhame, odbremeňujeme a oni to len využívajú a keď my potrebujeme pomoc tak si máme nájsť inú cestu, sponzora,...“

„Ocenila by som, ak by zamestnávateľ rátal s pracovníkmi KC viac v zmysle budovania vzájomných kolegiálnych vzťahov.“

„Nič. Sľuby a sľuby a potom nič. Nepocitujeme veľmi veľkú podporu. Keďže podpora je minimálna potešíme sa všetkému, každej maličkosti.“

„Mali by pochopiť, že všetko čo robíme, robíme pre klientov, ktorí to potrebujú.“

„Keby bolo viac ústretovosti k Rómom.“

Napriek určitej časti obcí, kde podpora zo strany zamestnávateľa evidentne zaostáva, na základe hodnotenie je možné tvrdiť, že väčšina obcí si prácu komunitných centier váži a tiež im poskytuje maximálnu možnú podporu.

Medzi pragmatickými požiadavkami respondentov dotazníkového prieskumu, ergo zamestnancov komunitných centier, zaznievali požiadavky ohľadom zlepšenia priestorového vybavenia, nakoľko priestory mnohých komunitných centier nezodpovedajú ich potrebám, často sa tiež objavovali žiadosti ohľadom skultúrnenia a úpravy exteriérov komunitných centier alebo vybudovania ihrísk, ktoré by fungovali popri komunitnom centre. Táto požiadavka bola pomerne častá, preto by bolo vhodné uvažovať o možnostiach podpory aj zo strany ÚSVRK.

V súvislosti s hodnotením podpory zo strany zamestnávateľa je určite zaujímavá otázka preťažovania zamestnancov a ich zapájania do činností, ktoré nesúvisia s ich popisom práce.

Približne 40% respondentov dotazníkového zisťovania má pocit, že v súvislosti so svojim zamestnaním musia často vykonávať aj úlohy, ktoré s popisom ich pracovných úloh nesúvisia. Významná väčšina tvrdí, že výkon týchto úloh je dôležitý, pretože je to potrebné v prospech klienta a v praxi sa tieto úlohy nedajú oddeliť od činností, ktoré majú uvedené vo svojom opise práce. Ako príklad takýchto úloh možno uviesť komunikáciu so špecializovanými lekármi (napr. psychiatrom), alebo riešenie konfliktov v rodine. Viacero respondentov tiež uviedlo, že medzi úlohy, ktoré vykonávajú napriek tomu, že ich nemajú v popise práce patrí napr. aj upratovanie komunitného centra, ktoré si musia zabezpečovať svojpomocne.

Na druhej strane, 7% všetkých respondentov uviedlo, že výkon takýchto úloh zabezpečujú, nakoľko sú do nich tlačený zamestnávateľom. Zhodou okolností, v prípade všetkých respondentov, ktorí takúto situáciu uviedli ide o respondentov, ktorí sú zamestnancami komunitných centier zriadených a prevádzkovaných miestnou samosprávou. Medzi najčastejšie takého činnosti patrí roznášanie rôznych tlačovín ako letáky alebo kalendáre, výkon obecnej administratívy, roznášanie pošty alebo dobíjanie čipov na čerpanie vody. Objavila sa ale i povinnosť dočasne koordinovať ľudí zapojených do aktívnych prác.

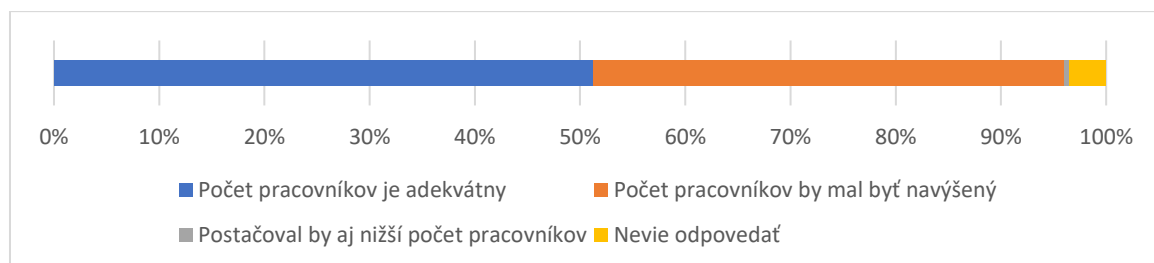
Faktom však zostáva, že to, že komunitní pracovníci takého činnosti musia realizovať, nie vždy a nutne hodnotia negatívne. Častý postoj sa dá demonštrovať nasledujúcim vyjadrením:

„Áno, niekedy sa vyskytnú také situácie. Ja osobne to však neberiem za niečo zaťažujúce a skôr to vnímam ako možnosť prezentácie KC a istú formu odreagovania, vyčistenia si hlavy. Medzi takéto činnosti patrí napríklad rozvoz obedov pre seniorov, roznášanie občasnika v obci, či účasť na dňoch obce a pod. Horšie je to zúčastniť sa na upratovaní obce s aktívnymi pracovníkmi v rámci akcie čistá obec.“

V rámci projektu NP KS MRK II. je možné získať finančnú podporu na cenu práce troch zamestnancov komunitného centra, a to bez ohľadu na veľkosť komunity, v ktorej je komunitné centrum aktívne. V praxi to znamená, že absolútna väčšina komunitných centier má troch zamestnancov avšak zanedbateľný počet komunitných centier má viac ako troch zamestnancov. Ide o komunitné centrá, ktoré prevádzkovateľ financuje aj z iných zdrojov. V prípade veľkých komunit (70% respondentov dotazníkového zisťovania pracuje s komunitou, ktorá má viac ako 300 ľudí, pričom 34% všetkých respondentov pracuje v komunitou, ktorá má viac ako 1000 ľudí) nízky počet pracovníkov môže znamenať veľký pracovný nápor a následne vyššiu pravdepodobnosť vyhorenia.

Viac ako 40% všetkých respondentov dotazníkového zisťovania si myslí, že počet pracovníkov KC by mal byť určite navýšený. Percentuálne zastúpenie reflektuje a prekračuje zastúpenie respondentov pracujúcich v KC prítomných v komunitách nad 1000 ľudí. Bolo by teda možné predpokladať, že volanie po navýšení počtu zamestnancov sa ozýva najmä z prostredia týchto komunitných centier. Dotazníkové zisťovanie však tento predpoklad nepotvrdilo a žiadosť o navýšenie počtu zamestnancov je prítomná aj v menších komunitách. Na základe výsledkov dotazníkového zisťovania teda nevieme analyzovať, čo je spoločnou charakteristikou komunitných centier, ktoré by privítali navýšenie pracovníkov.

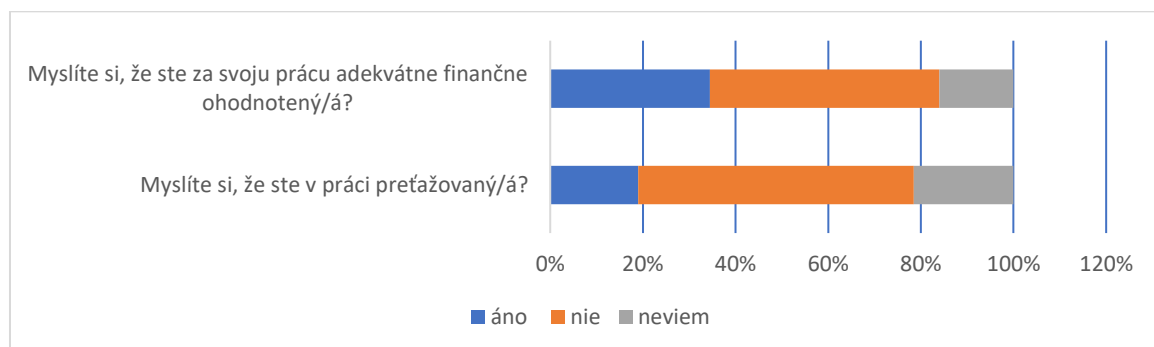
Graf 8: Potreba navýšenia pracovníkov KC z pohľadu respondentov dotazníkového zisťovania

Napriek pomerne intenzívnemu volaniu po navýšení počtu pracovníkov KC, pozitívnou informáciou je, že takmer 60% pracovníkov komunitných centier sa necíti vo svojej práci byť preťažovaná. Pozornosť je však potrebné venovať približne 19% percentám respondentov, ktorí majú opačný pocit, pričom približne polovica z tohto počtu sú respondenti, ktorí potrebu navýšenia počtu zamestnancov v komunitnom centre vyjadrili.

V súvislosti s finančným ohodnotením azda nebude prekvapením, že 59% respondentov dotazníkového zisťovania sa necíti byť za svoj výkon dostatočne ohodnotená.

Graf 9: Postoje pracovníkov KC ku pracovnému náporu a mzdovému ohodnoteniu

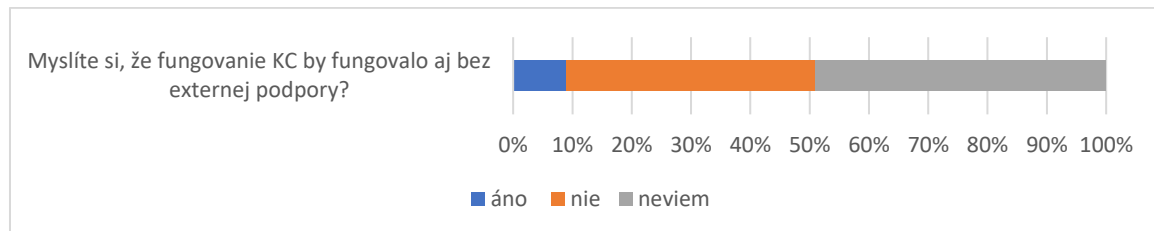

Napriek tomu, že na základe realizovaného zisťovania nevieme určiť pomer pracovníkov komunitných centier, ktorých pracovná zmluva je na dobu neurčitú, na základe iných zistení môžeme predpokladať, že ide o veľmi častý jav. Aj z tohto dôvodu sa medzi návrhmi na zmenu a zlepšenie často objavovala

požiadavka o úpravu pracovnoprávných vzťahov smerom ku viac stabilnému zamestnaniu pracovníkov komunitného centra.

Veľká časť pracovníkov komunitných centier totiž neverí, že v prípade, ak by skončila podpora KC zo strany národného projektu, obec by mala záujem činnosť KC financovať z vlastných prostriedkov.

Graf 10: Postoj pracovníkov KC ku dlhodobému fungovaniu KC

Postoj pracovníkov komunitných centier ku svojej práci

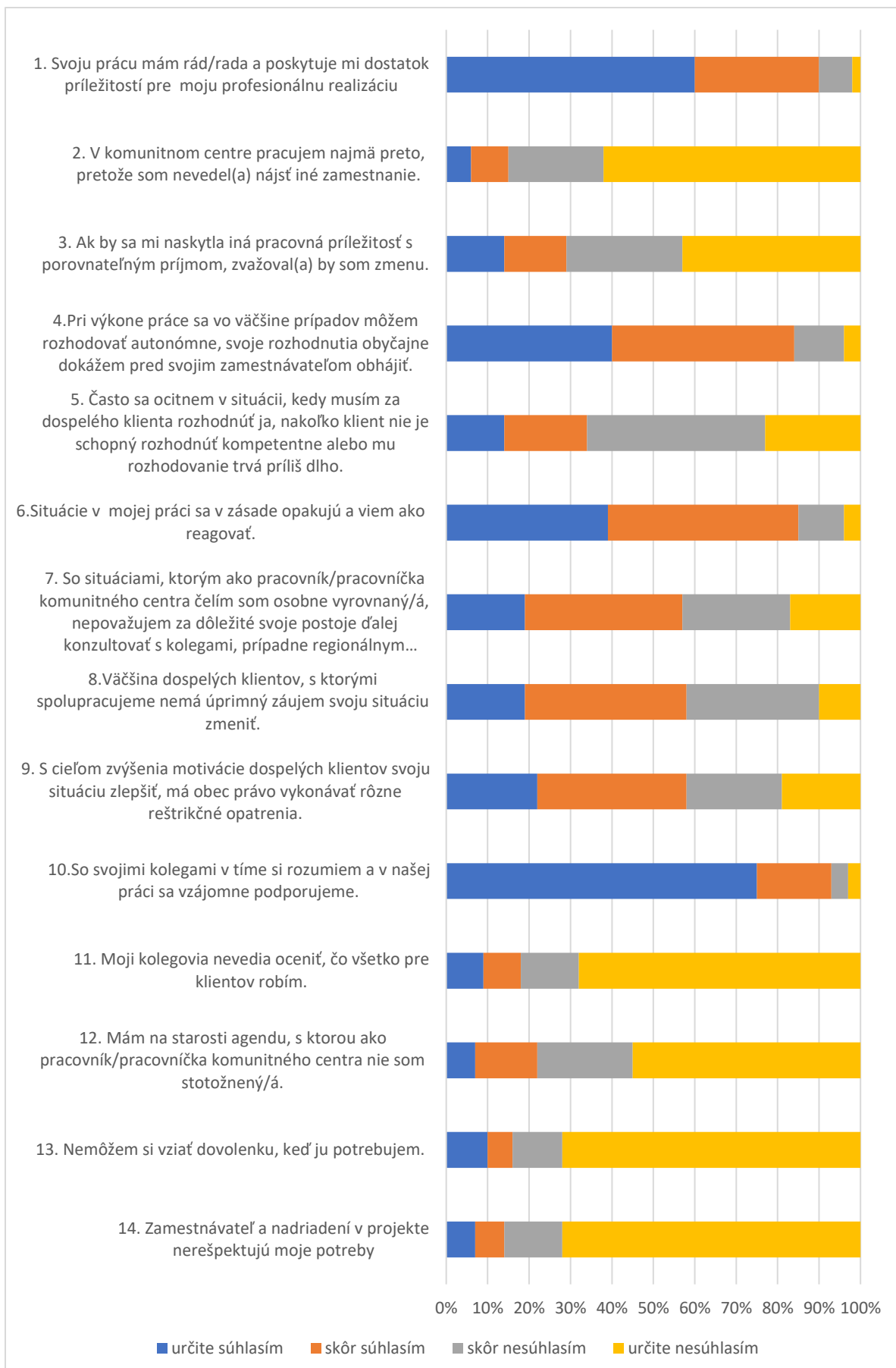
Napriek tomu, že až 69% všetkých respondentov dotazníkového prieskumu si myslí, že ich práca nie je spoločensky docenená (14% respondentov si myslí, že ich práca je spoločensky docenená) a aj napriek nízkej miere stability pracovných miest pracovníkov komunitných centier a často ťažkým pracovným podmienkam, výrazná časť respondentov dotazníkového zisťovania, ergo zamestnancov komunitných centier, má svoju prácu rada, vykonáva ju z presvedčenia a verí, že pracovné úlohy a výkon svojej práce má pod kontrolou. Na škále 1-4, pričom 1 predstavuje najvyššiu mieru spokojnosti, pracovníci komunitných centier mieru spokojnosti so svojou prácou ohodnocujú priemernou známku 1,5.

Veľká časť pracovníkov komunitných centier by o zmene zamestnania neuvažovala ani v prípade, ak by dostali rovnako dobrú ponuku. Dotazníkové zisťovanie tiež naznačuje, že napriek tomu, že pracovníci komunitných centier jednotlivé situácie už vedia predvídať, stále pociťujú potrebu riešenie situácie konzultovať s kolegami a ďalšími podpornými štruktúrami.

Dotazníkové zisťovanie tiež naznačuje veľkosť skupiny zamestnancov komunitných centier, ktorí sa vo svojej práci necítia dobre a cítia sa byť zahlcovaní pracovnými úlohami, ktoré ku výkonu komunitného centra nepatria, alebo pociťujú slabú podporu zo strany zamestnávateľa (viď otázky 11-14 v grafe nižšie). Veľkosť tejto skupiny sa vo viacerých častiach dotazníka, ktorých otázky sa vzájomne kontrolovali, dá odhadnúť na 7% zamestnancov. Ide o zamestnancov, ktorých postoje môžu byť spôsobené tak nesprávnym výberom ako aj vyhorením zamestnanca.

Zaujímavé je zistenie, že napriek tomu, že pracovníci komunitných centier v zásade stoja na strane ľudí z marginalizovaných rómskych komunít, veľká časť z nich verí, že ľudia z marginalizovaných rómskych komunít v zásade nemá úprimný záujem svoju situáciu zmeniť a uplatňovanie reštrikčných opatrení je vhodné (viď otázky 8 a 9 v grafe nižšie).

Graf 11: Postoje pracovníkov KC ku svojej práci

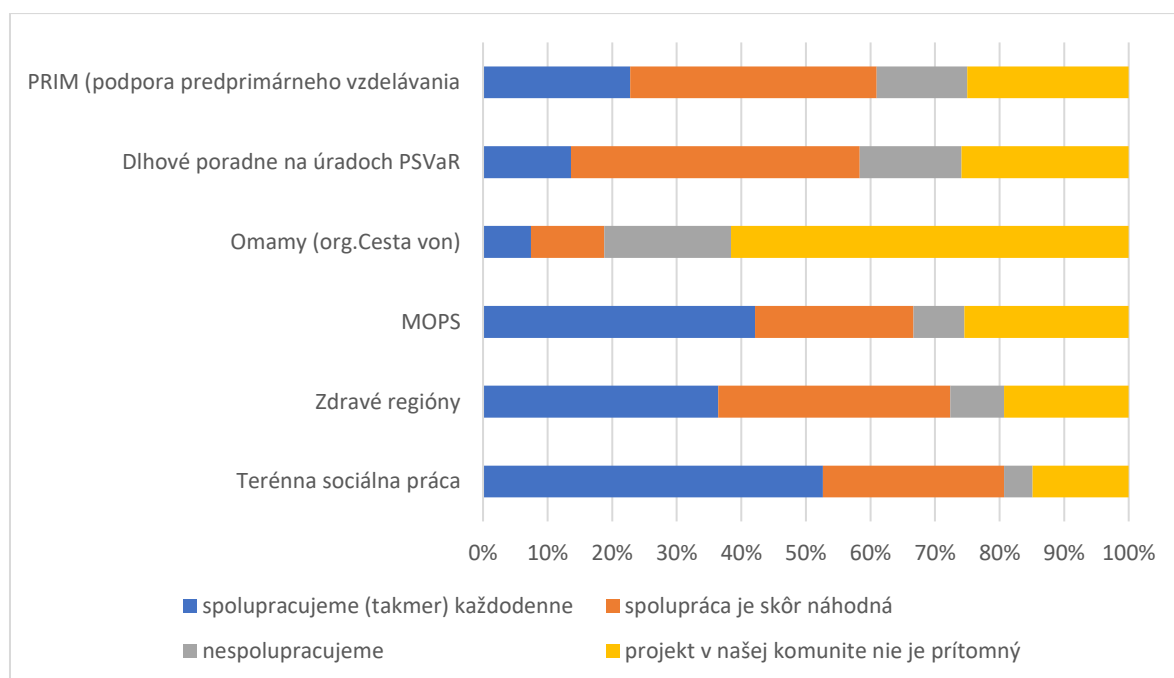

Spolupráca s ďalšími pomáhajúcimi profesiami a projektami

V realizovanom zisťovaní sa v súvislosti s otázkami zameranými na identifikáciu potrieb pracovníkov komunitných centier a identifikácie návrhov na zlepšenie fungovania komunitných centier často objavovali návrhy ohľadom lepšieho prepojenia komunitných centier s ostatnými službami alebo pomáhajúcimi profesiami, ktoré sú v lokalite/regióne aktívne.

V mnohých prípadoch tieto prepojenia fungujú prirodzene, či už kvôli tomu, že viaceré programy (najmä TSP a KS) sú lokalizované v jednej budove, alebo kvôli tomu, že v lokalite fungujú štandardné medziľudské a kolegiálne vzťahy a spolupráca je výsledkom racionálnej voľby.

Otázkou však nie je iba spolupráca na lokálnej úrovni ale aj na úrovni programov alebo regionálnych štruktúr jednotlivých programov, ktorá podľa výpovedí viacerých respondentov aj podľa zistení z terénu a pozorovania často zaostáva. Toto zistenie je zaujímavé aj vo svetle pôvodných snáh o vytváranie synergických efektov medzi jednotlivými realizovanými projektami, kvôli čomu vznikol balík projektov s názvom take-away, ktorého súčasťou je aj NP KS MRK II.

Na základe dotazníkového zisťovania ale i bežného pozorovania v teréne je možné konštatovať, že komunitné centrá najintenzívnejšie spolupracujú s programom terénna sociálna práca, ktorý je možné považovať za najstarší a najrozšírenejší so všetkých realizovaných programov.

Počas zisťovania sa objavili aj hlasy volajúce po spojení týchto dvoch programov, ktoré sa v súvislosti s pokračovaním projektu v zásade naplnili, aj keď je možné tvrdiť, že ide iba o administratívne spojenie projektov, bez zabezpečenia bližšieho prepojenia alebo určenia konkrétnych nástrojov prepájania, spoločnej práce s klientom alebo identifikácie novej komplementarity.

Viacerí respondenti zisťovania tiež pomerne presne formulovali žiadosti ohľadom lepšieho prepojenia s aktivitami úradov práce sociálnych vecí a rodiny. Dôraz v aktivitách komunitných centier sa v ostatnom období posunul výrazne smerom ku témam zamestnanosti, intenzívnejšia spolupráca s miestnymi úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny v témach zameraných na posilňovanie zamestnanosti a zamestnateľnosti klientov komunitných centier by preto bola viac ako vhodná. Respondenti zisťovania tiež uviedli svoje žiadosti ohľadom lepšej informovanosti v témach súvisiacich a realizáciou aktívnej politiky trhu práce a aktuálne dostupných príspevkov zameraných na podporu zamestnanosti.

Vplyv mimoriadnych situácií na fungovanie a postavenie komunitných centier

Počas realizácie projektu nastali tri bezprecedentné situácie, na ktoré nebol nik pripravený. Išlo o pandémiu ochorenia COVID 19, vojnový konflikt na Ukrajine a historicky jednu z najvyšších inflácií, ktorú sprevádzala energetická kríza a extrémne rýchly rast cien základných potravín.

Každá z týchto situácií významne ovplyvnila celú spoločnosť, pričom dopad na najviac zraniteľných je možné považovať za ešte výraznejší.

Na základe realizovaného výskumu je možné tvrdiť, že život v marginalizovaných rómskych komunitách zo všetkých troch situácií azda najviac ovplyvnila pandémia ochorenia COVID 19. Krátkodobé dopady situácie boli predmetom aj príbežného hodnotenia, ktoré bolo realizované v čase prebiehajúcich protipandemických opatrení.

Fungovanie komunitných centier počas pandémie nebolo prerušené, vzhľadom na protipandemické opatrenia však bolo výrazne modifikované. Boli výrazne obmedzené skupinové aktivity a aktivity sa presunuli viac smerom do terénu a smerom ku individuálnemu poradenstvu.

„Počas pandémie sme boli obyvateľom nápomocní aj počas víkendov. Robili sme osvetu ohľadom koronavírusu, o očkovaní proti koronavírusu, informovali sme o aktuálnych protipandemických opatreniach, pomáhali sme im s prihlasovaním sa na testovanie, očkovanie, sprostredkovali sme im vytlačenie COVID preukazov, rozdávali rúška. Práca bola v rámci aktuálnych protipandemických opatrení realizovaná prevažne individuálne, nakoľko bol zákaz zhromažďovania sa a následne podľa možnosti združovania sa podľa maximálne stanoveného počtu v rámci aktuálne platných opatrení vyhlásených hygienikom a vládou SR sa vykonávali aktivity.“

„Boli sme 16 x súčasťou testovacích tímov, zúčastňovali sme sa očkovaní, naša práca sa v tomto období zúžila na riešenie krízových situácií, rozdávali sme učivo deťom, šili sme rúška, bolo to náročné obdobie pre všetkých.“

„Pozastavili sa síce skupinové aktivity, ale máme pocit, že práce sme mali viac. Boli sme veľmi vyčerpaní a komunita bola zmetená, preto sme boli pre nich miestom informácií a pomoci.“

„Zamerali sme sa viac na prípravu na školské vyučovanie (spolupráca s učiteľmi, tlač domácich úloh, prihlasovanie sa na edupage, vypracovanie tlačív bezpríznakovosti, odovzdávanie úloh deťom a pod).“

„Pracovali sme a poskytovali ako jediná inštitúcia sociálne služby a to aj počas najtvrdšieho obdobia pandémie. Vďaka KC sa podarilo zamedziť šíreniu Covid - 19, vyše 80 % zaočkovanosť vďaka besedám realizovaných s klientmi KC o danej téme. Pomáhali sme aj pri zabezpečení jedla pre ľudí, ktorí boli v karanténe.“

„Na komunitné centrum vznikla veľká záťaž ohľadom vzdelávania žiakov (rozdávanie a zberanie domácich úloh a učiva), zvýšila sa spolupráca s rôznymi inštitúciami (vypisovanie rôznych žiadostí a pod.) a taktiež sa bral veľký ohľad na to, aby sa zabránilo nákaze a šíreniu COVID 19 (prevencia ako umývanie rúk, nosenie rúšok, dodržiavanie odstupu). Zisťovanie a hlásenie nakazených koordinátorovi. Komunitné centrum pracovalo iba v obmedzenom režime (6 detí pri aktivite).“

S odstupom času pracovníci komunitných centier hovoria aj o dlhodobých dopadoch, ktoré sa prejavujú najmä prostredníctvom veľmi komplikovaného návratu detí do školy, zvýšenou mierou užívania návykových látok, zvýšeným počtom tínedžerských tehotenstiev a rodičovstiev a neschopnosťou nadviazať na „predkovidový režim“ fungovania komunitného centra a najmä spolupráce s dospelými používateľmi služieb.

„Jednoznačne sa ich život o niečo zhoršil. Niektorí mali ťažký priebeh ochorenia, na ktoré zomreli, to bolo pre komunitu psychicky a aj finančne náročné. Rodiny ostali bez živiteľov. Niektorí majú pretrvávajúce zdravotné problémy. Klienti mali viac strachu z bežných chorôb, z návštevy lekárov, z cestovania doma aj v zahraničí. Niektorí klienti prišli o prácu. Deti si odvykli chodiť do školy. Celková demotivácia, strach a viera v konšpirácie. Ľudia boli bezbranní nemohli nikam chodiť lebo boli strážení vojakmi“

„Deti zdivočeli a zhoršili sa v školských vedomostiach.... Návrat a vstávanie do školy pri uvoľnení opatrení a otvorení škôl bol pre nich veľmi ťažký.“

„Zrušenie skupinových aktivít malo za následok stratu klientov“

„Klienti viac spasíneli pri riešení svojich problémov.“

„Zhoršenie vzdelávacích výsledkov a pracovných návykov.“

„Nezamestnanosť sa zvýšila, zvýšil sa výskyt psychických ťažkostí u detí a mládeže“

„Obyvatelia MRK boli počas pandémie v trojtýždňovej karanténe a prísne strážení, mali obmedzený prístup k základným životným potrebám, prevládal tu vo veľkej miere úžerníctvo, ktoré stále trvá.“

Každá situácia však prináša aj pozitívne momenty, v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID 19 respondenti zisťovania hovorili o pozitívnych dopadoch v súvislosti so zlepšením hygienických štandardov, nakoľko mnohí respondenti uviedli, že zvyk častejšieho umývania si rúk v mnohých prípadoch pretrváva a respondenti dotazníkového zisťovania tiež hovoria, že mnohé rodiny sa naučili byť viac zodpovedné za zdravie svojich členov. Dospelí klienti komunitných centier sa tiež naučili lepšie komunikovať prostredníctvom elektronických médií a telefónu.

Medzi pozitívnymi externalitami v súvislosti s komunitnou prácou určite treba spomenúť zlepšenie postavenie komunitného pracovníka a sociálneho pracovníka, mnohé samosprávy si v plnej sile uvedomili dôležitosť a význam komunitných centier. Podľa respondentov sa tiež zintenzívnili kontakty a spolupráca s mnohými organizáciami a inštitúciami aktívnymi v lokalitách.

V súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine väčšina respondentov (75%) tvrdí, že konflikt na fungovanie komunitného centra alebo život komunity, v ktorej je komunitné centrum aktívne, nemá žiadny vplyv.

Nálady v komunitách, v ktorých sú respondenti aktívni v zásade kopírovali nálady v celej spoločnosti, na jednej strane sa ozývali hlasy, ktoré kričali, že kvôli pomoci odídencom z Ukrajiny sa im nedostáva podpory, ktorá by v inej situácii patrila im, na druhej strane boli príbehy, kedy ľudia z marginalizovanej komunity organizovali v rámci komunity zbierky a snažili sa podeliť s málom, ktoré majú.

Pracovníci komunitných centier sa v prvých mesiacoch samozrejme stretávali s obavami, klienti, sa obávali, že konflikt sa posunie aj na naše územie a budú musieť rukovať do armády. Viaceré komunitné centrá sa tieto obavy snažili upokojsť, či osobnými rozhovormi alebo realizáciou skupinových podujatí ako sú napr. diskusie

Skúsenosť je možné demonštrovať nasledujúcimi vyhláseniami:

„...prvé mesiace od vzniku konfliktu bolo cítiť obavy a neistotu, neskôr sa to ukludnilo, členovia komunity sa na konflikt znovu zamerali až v januári 2023, kedy časť mužskej populácie prišla vypisovať vyhlásenia o odopretí výkonu mimoriadnej služby...“

„Začiatky boli veľmi náročné, zo strany klientov dochádzalo k odsudzovaniu pomoci odídencov, v obavách že oni stratia možnosť na pomoc a podporu. Časom ale pochopili, že tomu tak nie je a zapojili sa do pomoci aj oni ako jednotlivci - dobrovoľníci.“

Respondenti nemajú pocit, že príchod odídencov z Ukrajiny presmeroval priority komunitných centier v prospech odídencov. Vo viacerých komunitných centrách sa spektrum klientov rozšírilo aj o odídencov, ktorí začali služby komunitného centra využívať, nikdy však nie na úkor ľudí z marginalizovanej rómskej komunity.

Hlavné negatívne dopady vojnového konfliktu na Ukrajine na život ľudí z marginalizovaných rómskych komunít sa odrazil v oblasti zamestnanosti. Okrem toho, že v čase po prepuknutí konfliktu zamestnávateľia kvôli obavám z budúcnosti spomalili intenzitu nábora, z mnohých pracovných miest odídenci z Ukrajiny nechtiac vytlačili Rómov. Z pohľadu zamestnávateľov odídenci z Ukrajiny v porovnaní s Rómami predstavujú spoľahlivejšiu a pripravenejšiu pracovnú silu a v súvislosti s nízkokvalifikovanými pracovnými miestami odídenci z Ukrajiny začali pre Rómov predstavovať silnú konkurenčnú skupinu.

Vojnový konflikt na Ukrajine je sprevádzaný aj vysokou mierou inflácie a rastu cien základných potravín a energií. Negatívne dopady tejto situácie sa vláda síce snaží eliminovať pomocou viacerých mimoriadnych platieb pre rodiny, valorizáciou životného minima a zvýšením príspevkov na deti. Avšak podľa slov viacerých respondentov a zistení anekdotického charakteru, mimoriadne platby v zásade nemajú pozitívny dopad. Mimoriadne zvyšovanie cien, podľa slov viacerých respondentov, spôsobuje, že ľudia sa zadlžujú a prepadávajú do ešte hlbšej chudoby. Veľkým problémom je vysoká miera prekarity pracovných miest obsadzovaných ľuďmi z prostredia marginalizovaných rómskych komunít. Pozícia týchto ľudí na trhu práce je zvlášť v obdobiach ekonomickej nestability veľmi neistá, často ide o pracovné miesta na dobu určitú alebo o pracovné miesta realizované v rámci spektra najrôznejších kombinácií neštandardných pracovnoprávných vzťahov. Títo ľudia často prácu strácajú bez toho aby mali akékoľvek finančné zdroje a následne nevládu pokryť výdavky v domácnosti, čo sa následne prejavuje na situácii celej rodiny a komunity. Ako poznamenal jeden z respondentov zisťovania: *„...ľudia sú nervózni, veľmi...“*.

Pracovníci niektorých komunitných centier zaznamenali aj vyšší počet krádeží v nákupných reťazcoch. V porovnaní s minulosťou respondenti tiež zaznamenali zvýšený záujem o potravinovú pomoc alebo šatstvo. Z niektorých komunitách tiež zaznamenali vyšší záujem o služby v kategórii finančnej gramotnosti alebo zvýšenia zamestnateľnosti.

„Stúpol počet rodín, ale aj jednotlivcov pod hranicou chudoby, ktorí si nedokážu zabezpečiť dostatok zdrojov na chod domácností. Zvýšil sa počet záškoláctva, viac prípadov infekčných chorôb a potreba zabezpečenia potravín, ošatenia a hygieny prostredníctvom komunitného centra.“

„Evidujeme vyšší záujem žien o zamestnanie, viac poskytujeme kariérne poradenstvo ženám a viac poradenstiev v oblasti financií.“

Vysoká miera inflácie skomplikovala aj fungovanie komunitných centier, ktorým zásadne stúpili náklady na prevádzku ako i realizáciu aktivít. Respondenti veľmi pozitívne hodnotili navýšenie mesačného paušálu určeného na realizáciu aktivít zo strany Úradu splnomocnenca vlády pre rómske komunity na sumu 300 Eur, čo zvýšené náklady čiastočne kompenzuje a dovoľuje pokračovať v bežnom rozsahu aktivít komunitného centra.

DOPADY PROJEKTU NA VYBRANÉ TÉMY

NP KS MRK II. je financovaný prostredníctvom špecifického cieľa 5.1.2. Operačného programu Ľudské zdroje, ktorý je formulovaný ako: „Zvýšiť finančnú gramotnosť, zamestnateľnosť a zamestnanosť marginalizovaných komunit, predovšetkým Rómov“. Je preto prirodzené, že aktivity ktoré boli v rámci podporovaných služieb krízovej intervencie realizované sa sústreďovali práve na oblasť zamestnanosti, zamestnateľnosti a finančnej gramotnosti.

V rámci odpočtu národných projektov, ktorý v roku 2023 realizoval ÚSVRK, boli zohľadňované výstupy a výsledky týkajúce sa aj troch uvedených oblastí. Za najvýraznejšie úspechy NP KS MRK II. bolo zaradené⁸:

- „Zlepšil sa vzťah k pravidelnej školskej dochádzke a prospechu u klientov.
- Realizáciou kariérneho poradenstva bolo poskytnutých 8 993 intervencií a zamestnalo sa 1 580 ľudí. Poskytnutím individuálnych služieb zamestnanosti – bolo poskytnutých 25 928 intervencií a 3 374 ľudí sa zamestnalo.
- Počet realizovaných programov finančnej gramotnosti na uľahčenie na trh práce : 593
- Počet realizovaných aktivít / týkajúcich sa hlavne oddĺženia /osobného bankrotu) : 7 125
- Počet zúčastnených osôb na aktivitách finančnej gramotnosti týkajúcich sa oddĺženia : 35 495.“

Uvedený zoznam bol vypracovaný na základe výsledkov monitorovacieho systému, ktorého základom je mesačné vykazovanie aktivít jednotlivých komunitných centier. Výsledky realizovaného zisťovania naznačujú, že systém kontroly zozbieraných dát je realizovaný pomerne dôkladne a uvedené čísla sú reálnym súčtom zozbieraných dát. Otázkou však zostáva validita zozbieraných dát, nakoľko nie je jasné či jednotlivé výstupy a výsledky (napr. vstup na trh práce alebo oddĺženie klienta) je výsledkom len intervencií realizovaných vďaka NP KS MRK II. alebo aj vďaka ďalším premenným, na ktoré realizácia projektu nemá vplyv (napr. príchod nového zamestnávateľa do lokality, alebo prítomnosť ďalších podporných programov realizovaných v lokalite). Zo sociologického hľadiska je pravdepodobné, že na vývoj vybraných ukazovateľov vplyva množstvo okolností, pričom NP KS MRK II. je iba jedným, aj keď významným faktorom.

Zistiť čistý dopad realizovaného projektu je veľmi náročná úloha, ktorej výsledok je podmienený tak kvalitou dostupných dát, prostredníctvom ktorých je dopad meraný ako aj použitou metódou merania dopadu.

Hlavnou výzvou pri meraní dopadu NP KS MRK II. bola kvalita dát, prostredníctvom, ktorých bol dopad meraný. Ide o dáta štatistického a administratívneho charakteru v čo najdlhších časových radoch. Výzvou je aj fakt, že intervencie projektu sú realizované na miestnej úrovni, a preto je potrebné aby dáta boli dostupné v členení na miestnu úroveň.

Významnou podmienkou pre reálne zhodnotenia dopadu je aj výber správnej metódy. Pôvodným zámerom bolo využiť metódu kontrafaktuálnej analýzy, v rámci ktorej by boli porovnané hodnoty podobných obcí, v ktorých NP KS MRK II. bol realizovaný, a v ktorých nebol realizovaný. V rámci testovania tejto metódy sa ako problém ukázalo zostavenie kontrolnej skupiny obcí, ktorá by zahrnula porovnateľne dostatočne veľkú skupinu obcí vykazujúcich porovnateľné znaky. NP KS MRK II. je realizovaný v pomerne špecifických a komplikovaných podmienkach, v situáciách a s ľuďmi, ktorí žijú často segregovane, sú oddelení od života obce a čelia extrémne zlým životným podmienkam. Preto testovanie metódy kontrafaktuálnej analýzy vykazovalo často lepšie parametre z pohľadu zamestnanosti alebo školských výsledkov, v obciach, v ktorých projekt nebol.

⁸ Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity vyhodnotil pozitívne dopady svojich národných projektov na najchudobnejších obyvateľov rómskych osídlení, Tlačová správa z 29.3.2023, dostupné [TU](#) (stiahnuté 29.5.2023)

Ako vhodnejšia metóda sa osvedčila tzv. metóda syntetickej kontroly, ktorá dopady projektu skúma na individuálnej situácii konkrétnej obce. Na základe dlhého časového radu viacerých premenných a na základe exaktnej matematicko-štatistickej metódy je v rámci metódy vytvorená „umelá“ verzia skúmanej obce, ktorá predstavuje situáciu, kedy v obci intervencia nebola realizovaná. Uvedená metóda teda vie odpovedať na jednoduchú otázku: „čo by bolo, kedy intervencia nebola realizovaná?“.

Dopad bol modelovaný na situáciu štyroch konkrétnych lokalít a pôvodným zámerom bolo odmerať dopad projektu na tému zamestnanosti, vzdelávania detí a miery zadlženia.

Miera zadlženia

Zámer odmerať vplyv projektu na intenzitu zadlženia občanov obce, ktorú je možné merať najmä počtom živých exekučných konaní vedených voči fyzickým osobám, bolo vzhľadom na existujúce administratívne dáta nutné prehodnotiť.

Detailnými údajmi o exekučných konaniach disponuje Slovenská komora exekútorov, od tejto sa však údaje nepodarilo získať. Prostredníctvom žiadosti Ministerstva spravodlivosti SR, databázu exekúcií konaných voči fyzickými osobám v ročných radoch od roku 2016 následne poskytol Správny súd v Banskej Bystrici, ktorý má agendu exekúcií vo svojom portfóliu. Kvalita poskytnutých dát však neumožnila uplatniť žiadnu exaktnú metódu hodnotenia.

V súvislosti s mierou zadlženia demonštrovanej počtom exekučných konaní voči fyzickým osobám je výzvou aj vysoká miera dynamiky a nepredvídateľnosti, čo významne komplikuje meranie dopadu akejkoľvek intervencie. Hlavným problémom je časové obdobie medzi vznikom dlhu a začatím exekučného konania. Ako bolo potvrdené počas realizovaných rozhovorov, obdobie medzi vznikom dlhu a začatím exekučného konania sa nedá predvídať, u rôznych inštitúcií je proces nastavený odlišne, niekedy ide o otázku pár týždňov, inokedy to môže byť niekoľko rokov. Vysoká miera variability nedovoľuje merať čistý dopad intervencie, nakoľko napriek realizovaným intervenciám, počet začatých exekučných konaní môže narastať nie kvôli novým dlhom ale kvôli dlhom z minulosti. Ďalším problémom je aj vznik nových exekučných konaní. Zatiaľ čo staré konania mohli byť ukončené, paralelne mohli vznikať nové (aj na základe starých dlhov), čo mieru dopadu zo štatistického pohľadu znižuje.

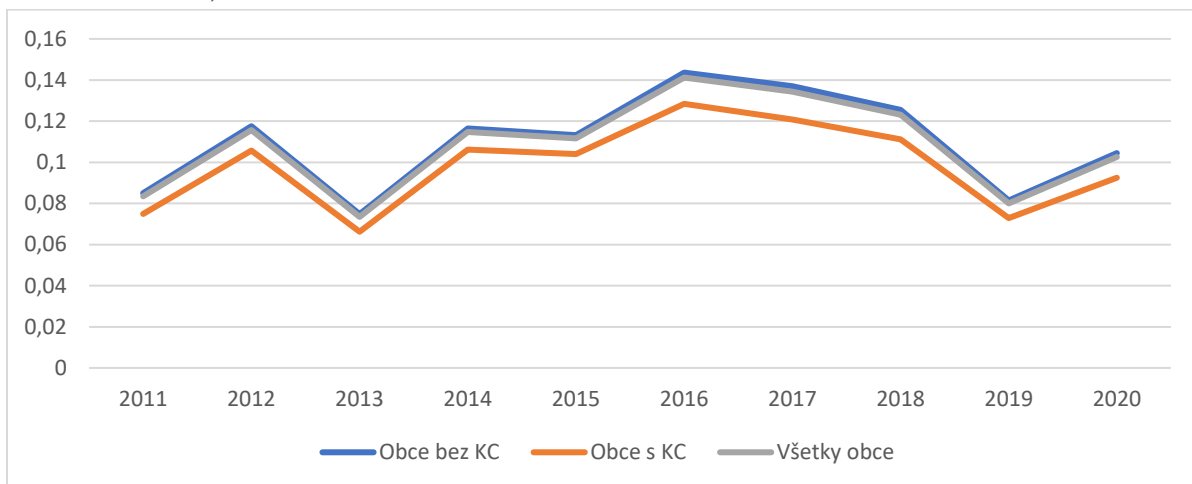
Zamestnanosť

Dopad projektu na tému zamestnanosti je skúmaný prostredníctvom troch indikátorov, ktorými sú:

- Miera registrovanej nezamestnanosti na úrovni obce
- Podiel uchádzačov o zamestnanie vyradených z evidencie uchádzačov o zamestnanie z dôvodu ich umiestnenia na trhu práce
- Podiel uchádzačov o zamestnanie, ktorí sa zúčastňujú na iných opatreniach trhu práce ako na aktivačných prácach

Na základe administratívnych dát je možné tvrdiť, že miera registrovanej nezamestnanosti v obciach vedených v Atlase rómskych komunit 2019, v ktorých je prítomné komunitné centrum dosahuje v priemere o cca 1% nižšie hodnoty ako v obciach vedených v Atlase rómskych komunit, kde komunitné centrum nie je prítomné. Tento trend je dlhodobý a je viditeľný aj pred začatím intervencie, teda pred fungovaním komunitného centra. Na základe administratívnych dát je však evidentné, že v období, kedy začali byť aktivity KC masívnejšie podporované, rozdiel v miere registrovanej nezamestnanosti narastá. Tu však treba poznamenať, že ide o priemernú hodnotu všetkých obcí vedených v Atlase rómskych komunit.

Graf 12: Pomer registrovanej nezamestnanosti v obciach vedených v Atlase Rómskych komunit 2019 s KC a v obciach, bez KC

Pomocou metódy syntetickej kontroly je však možné dokázať vplyv intervencie v prostredí konkrétnej obce. Pre potreby uvedenej metódy boli porovnávané dve obdobia tzv. predintervenčné obdobie (obdobie rokov 2011-2015) a intervenčné obdobie (2018-2019). Intervenčné obdobie je ukončené v roku 2019, nakoľko skúmanie neskorších období aktuálne nebolo kvôli limitovanej dostupnosti potrebných administratívnych dát možné.

Na základe výsledkov vytvoreného modelu je možné konštatovať, že dopad komunitných centier na mieru registrovanej nezamestnanosti je preukázateľný a miera registrovanej nezamestnanosti klesla nasledovne:

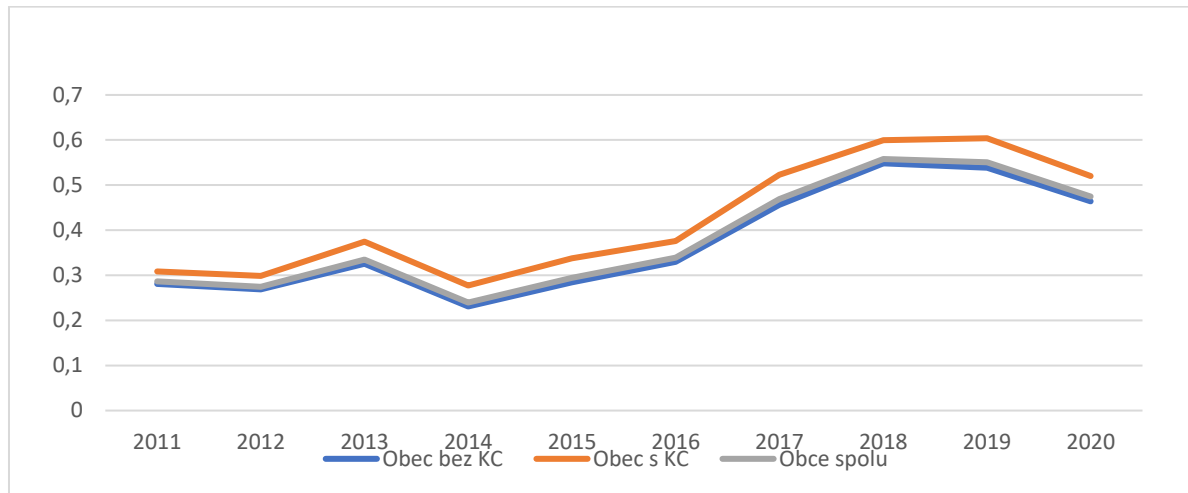
- V lokalite 1 registrovaná nezamestnanosť medzi sledovanými obdobiami klesla z 11,1% (roky 2011-2015) na 7,7% (roky 2019). V prípade „umelej“ obce, teda v prípade ak by v danej obci komunitné centrum nebolo prítomné, by nezamestnanosť klesla na 10%. Je teda možné tvrdiť, že v prípade, ak by komunitné centrum v obci nebolo, miera registrovanej nezamestnanosti by bola o 2,3 percentuálne body vyššia.
- V lokalite 2 miera registrovanej nezamestnanosti medzi sledovanými obdobiami klesla so 17,4% na 16,8% v roku 2019. V prípade ak by komunitné centrum v obci nebolo, miera registrovanej nezamestnanosti by stúpila 19%. Vďaka prítomnosti komunitného centra je o 2,2 percentuálne body nižšia.
- V lokalite 3 miera registrovanej nezamestnanosti medzi sledovanými obdobiami klesla z 10,5% na 7,6%, prípade ak by v obci KC nebolo, nezamestnanosť by klesla len na 9,5%. Vďaka prítomnosti komunitného centra je nižšia o 1,9 percentuálneho bodu.
- V lokalite 4 miera registrovanej nezamestnanosti medzi sledovanými obdobiami klesla z 8,3% na 4,1% (rok 2019), v prípade, ak by v lokalite KC nebolo, klesla by na 7%. Vďaka prítomnosti KC je miera registrovanej nezamestnanosti v lokalite nižšia až o 2,9 percentuálneho bodu.

Druhý indikátor, prostredníctvom ktorého je vplyv komunitného centra na oblasť zamestnanosti meraný, je podiel ľudí vyradených z evidencie uchádzačov o zamestnanie z dôvodu nástupu do zamestnania. Ide teda o meranie úspešnosti už evidovaných uchádzačov v súvislosti s ich vstupom na trh práce, často vďaka intervencii komunitného centra.

V roku 2019 bolo z evidencie úradov práce vyradených 55% evidovaných uchádzačov z dôvodu vstupu na trh práce. Na základe dostupných administratívnych dát nie je možné sledovať ich zotrvanie, je však evidentné, že z evidencie sa posunuli na trh práce, bez ohľadu na to, ako dlho na trhu práce zotrvali.

Na základe administratívnych dát je možné tvrdiť, že podiel evidovaných uchádzačov, ktorí boli vyradení z dôvodu vstupu na trh práce je v priemernej hodnote vyšší v obciach, kde je komunitné centrum prítomné ako v obciach, kde komunitné centrum nie je prítomné. Intenzita dopadu rastie trvaním intervencie, teda čím dlhšie je komunitné centrum v obci prítomné, tým je pozitívny dopad evidentnejší.

Graf 13: Podiel odlivu uchádzačov o zamestnanie z dôvodu umiestnenia na trhu práce

Pozitívny dopad komunitných centier, v súvislosti s podielom ľudí vyradených z evidencie uchádzačov o zamestnanie z dôvodu ich vstupu na trh práce, je možné predpokladať v kontexte troch lokalít zaradených do metódy syntetickej kontroly, v prípade jednej lokality sa pozitívny dopad preukázal robustne.

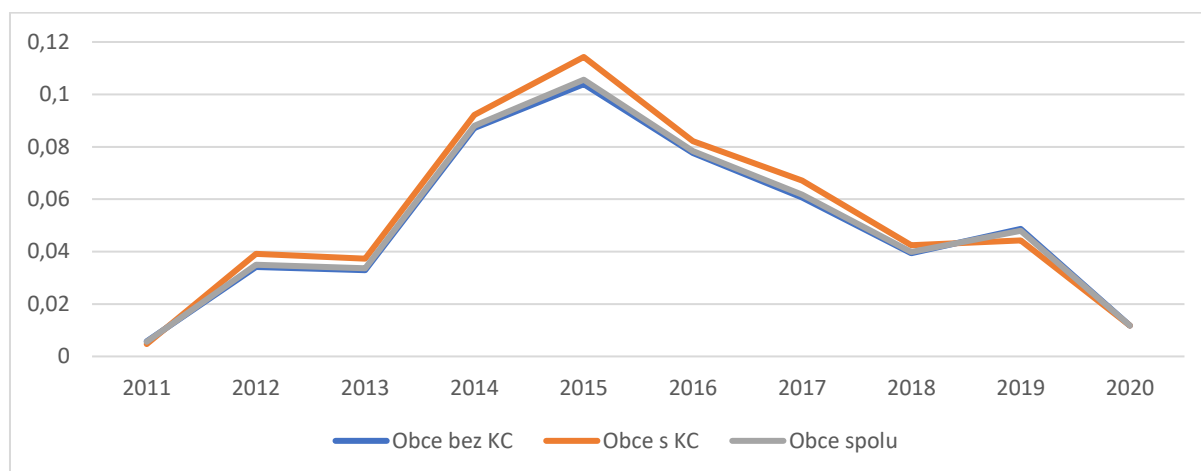
- V lokalite 1 podiel uchádzačov o zamestnanie vyradených z evidencie uchádzačov o zamestnanie z dôvodu ich umiestnenia na trhu práce v porovnaní sledovaných období stúpol z 33% (priemer rokov 2011-2015) na 55% (priemer rokov 2018-2019). Podobná úroveň by bola pravdepodobne dosiahnutá aj v prípade, ak by v lokalite komunitné centrum nebolo.
- V lokalite 2 podiel uchádzačov o zamestnanie vyradených z evidencie uchádzačov o zamestnanie z dôvodu ich umiestnenie na trhu práce v porovnaní sledovaných období stúpol zo 7% (priemer rokov 2011-2015) na 22% (priemer rokov 2018-2019). Podobná úroveň by bola pravdepodobne dosiahnutá aj v prípade ak by v lokalite komunitné centrum nebolo.
- V lokalite 3 podiel uchádzačov o zamestnanie vyradených z evidencie uchádzačov o zamestnanie z dôvodu ich umiestnenie na trhu práce v porovnaní sledovaných období stúpol z 33% (priemer rokov 2011-2015) na 50% (priemer rokov 2018-2019). Podobná úroveň by bola pravdepodobne dosiahnutá aj v prípade ak by v lokalite komunitné centrum nebolo.
- V lokalite 4 podiel uchádzačov o zamestnanie vyradených z evidencie uchádzačov o zamestnanie z dôvodu ich umiestnenie na trhu práce v porovnaní sledovaných období stúpol z 59% (priemer rokov 2011-2015) na 90% (priemer rokov 2018-2019). Avšak, v prípade, ak by komunitné centrum v lokalite aktívne nebolo tak podiel by narástol len na úroveň 67%.

Vplyv komunitného centra na oblasť zamestnanosti je možné merať aj prostredníctvom účasti uchádzačov o zamestnanie na iných opatreniach aktívnej politiky trhu práce akým sú aktivačné práce.

Pri tomto indikátore vychádzame z predpokladu, že účasť ľudí na kvalitných opatreniach aktívnej politiky trhu práce je nízka okrem iného aj kvôli tomu, že ľudia z MRK o opatreniach nevedia a pracovníkmi úradov práce im iné opatrenia nie sú aktívne ponúkané, pričom prítomnosť

komunitného centra a spolupráca s komunitným centrom by mohla uchádzačovi pomôcť v procese účasti na konkrétnom opatrení.

Graf 14: Účasť uchádzačov o zamestnanie na iných opatreniach aktívnej politiky trhu práce akými sú aktivačné práce

Pri porovnaní rokov 2011 a 2019, napriek rýchlemu a vysokému nárastu s dosiahnutím vrcholu v roku 2015, je možné sledovať pokles účasti uchádzačov o zamestnanie na iných aktívnych opatreniach trhu práce akými sú aktivačné práce. Priemerná hodnota účasti za predintervenčné obdobie dosiahla 5,4%, zatiaľ čo priemerná hodnota sledovanej časti intervenčného obdobia (2018-2019) dosiahla iba 4,4%. Počas intervenčného obdobia tiež nie je evidentné, že účasť v obciach vedených v Atlase rómskych komunít 2019 s prítomnosťou komunitného centra by bola vyššia ako v prípade obcí, kde komunitné centrum nie je prítomné.

V súvislosti so štyrmi lokalitami, v prípade ktorých bola uplatnená metóda syntetickej kontroly je možné v prípade troch obcí konštatovať jednoznačne pozitívny vplyv.

- V lokalite 1 v porovnaní sledovaných období došlo poklesu účasti na aktívnych politikách trhu práce z 2,7 % (priemer obdobia rokov 2011-2015) na 1,7% (priemer rokov 2018-2019). Podobný pokles by lokalita pravdepodobne zaznamenala aj v prípade ak by v lokalite komunitné centrum nebolo.
- V lokalite 2 v porovnaní sledovaných období došlo k jemnému nárastu účasti na aktívnych politikách trhu práce z 1,2 % (priemer obdobia rokov 2011-2015) na 1,5% (priemer rokov 2018-2019). V prípade, ak by v lokalite komunitné centrum nebolo, je možné predpokladať pokles účasti pod 1%.
- V lokalite 3 došlo k poklesu v porovnaní sledovaných období z 5,4% (priemer sledovaného predintervenčného obdobia) na 4,5% v roku 2019. Ak by komunitné centrum v lokalite nebolo, je možné predpokladať pokles pod 3%.
- V lokalite 4, ktorá je lokalizovaná v mestskom prostredí, sa účasť znížila zo 14,1% na 8,1% v roku 2019. Ak by v lokalite komunitné centrum nebolo prítomné, bolo by možné predpokladať ešte markantnejší pokles a účasť by sa pohybovala na hranici 5%.

Ako je uvedené vyššie, vplyv komunitných centier na oblasť zamestnanosti je evidentný, často sa však neprejavuje len prostredníctvom nárastu pozitívneho javu ale prostredníctvom eliminácie prepadu, ktorý by nastal v prípade ak by komunitné centrum v lokalite nebolo.

Vzdelávanie

Dopad NP KS MRK II. na tému vzdelávania je meraný prostredníctvom dvoch indikátorov, ktorými sú:

- Počet neospravedlnených hodín žiakov zo SZP na jedného žiaka zo SZP
- Podiel neprospievajúcich žiakov zo SZP ku všetkým žiakom zo SZP v obci

Vplyv komunitných centier na oblasť vzdelávania detí je rovnako ako v prípade zamestnanosti pozitívny. Hodnotenie vplyvu KC na vzdelávanie čelilo viacerým výzvam, z ktorých najzávažnejšia bola neprehľadnosť dát, ktoré v medziročnom porovnaní vykazovali markantné rozdiely. Tieto je možné čiastočne interpretovať zmenou metodológie evidovania hodín a prospechu, avšak je možné predpokladať aj vysokú mieru nepresnosti v zbere dát, ktoré následne komplikujú meranie dopadov.

Vzhľadom na nízku kvalitu dát, predintervenčné obdobie bolo v porovnaní s témou zamestnanosti skrátené na roky 2011-2012, intervenčné obdobie zostalo identické (roky 2018-2019).

Pre účely hodnotenia boli zohľadňované dáta ohľadom žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) v súvislosti s ich dochádzkou do školy (počet neospravedlnených hodín) a prospechu (počet neprospievajúcich žiakov). Pre správne zhodnotenie situácie vzhľadom na rôzne počty žiakov zo SZP v jednotlivých obciach bol zohľadňovaný podiel konkrétnej kategórie žiakov na celkovom počte žiakov zo SZP v danej obci.

V porovnaní rokov 2011-2012 a 2018-2019, teda predintervenčného a intervenčného obdobia, počet neospravedlnených hodín na žiaka zo SZP v obciach vedených v Atlase rómskych komunít stúpol zo 180 na 207 hodín, čo predstavuje 15% nárast.

Zaujímavosťou je, že v období pred začatím intervencie (priemer rokov 2011-2012) obce s komunitným centrom vykazovali vyšší počet neospravedlnených hodín na jedného žiaka zo SZP (209 neospravedlnených hodín na žiaka) v porovnaní s obcami bez komunitných centier (171 neospravedlnených hodín na žiaka).

Avšak v prípade obcí bez komunitného centra bol zaznamenaný rast (do roku 2019 počet neospravedlnených hodín vzrástol z pôvodných 171 v roku 2011 na 210 v roku 2019, čo znamená 22%, zatiaľ čo v prípade obcí s komunitným centrom bol zaznamenaný opačný, teda klesajúci, trend (počet neospravedlnených hodín klesol z 209 v roku 2012 na 199 v roku 2019, čo je 5% pokles).

V súvislosti s lokalitami hodnotenými prostredníctvom metódy syntetickej kontroly bolo jednoznačný vplyv možné sledovať v prípade dvoch so štyroch lokalít. V prípade prvých dvoch lokalít vplyv komunitných centier metódou syntetickej kontroly pre nedostatočnosť dát o neospravedlnených hodinách žiakov zo SZP nebolo možné vyhodnotiť.

- V prípade lokality 1, kde bol zaznamenaný pokles zo 131 neospravedlnených hodín v rokoch 2011-2012 na 109 v roku 2018-2019. Napriek tomu, že vplyv prostredníctvom metódy syntetickej kontroly nebolo možné vyhodnotiť, trend je jednoznačne pozitívny.
- V prípade lokality 2 zostal počet neospravedlnených hodín na žiaka zo SZP konštantne na úrovni 137. Napriek tomu, že vplyv prostredníctvom metódy syntetickej kontroly nebolo možné vyhodnotiť, vzhľadom na stabilnú situáciu je možné predpokladať, že prítomnosť komunitného centra zabránila rastu neospravedlnených hodín.
- V prípade lokality 3, počet neospravedlnených hodín v porovnaní sledovaných období stúpol zo 122 na 161, avšak v prípade, ak by komunitné centrum v lokalite nebolo, na základe metódy syntetickej kontroly je možné predpokladať nárast na 190 hodín na žiaka.

- V lokalite 4 zostal počet neospravedlnených hodín medzi rokmi 2011 a 2019 zachovaný na úrovni 103 hodín. Ak by v obci neexistovalo KC, na základe výsledkov modelovania situácie je možné predpokladať, že počet neospravedlnených hodín by narástol na 130 hodín na žiaka.

Pozitívny vplyv komunitných centier je okrem dochádzky možné sledovať aj v súvislosti s prospieváním žiakov. Napriek tomu, že obce s prítomnosťou KC v predintervenčnom období vykazovali v porovnaní s obcami bez KC horšie výsledky, vyhodnotenie intervenčného obdobia demonštruje obrátené poradie.

Zatiaľ čo priemerný podiel neprospievajúcich žiakov zo SZP zo všetkých žiakov zo SZP v obci, v obciach s prítomnosťou KC v období rokov 2011 a 2012 dosahoval 18,2%, priemerná hodnota v období 2018 a 2019 klesla na 17,7%. Napriek tomu, že pokles je len marginálny, s ohľadom na výsledky v obciach bez KC je možné konštatovať, že ide o významný výsledok.

V obciach bez KC podiel neprospievajúcich žiakov zo SZP v období rokov 2011 a 2012 dosahoval 15% zo všetkých žiakov zo SZP v obci, priemerná hodnota v období rokov 2018 a 2019 však stúpila na 18,7%.

V súvislosti so štyrmi lokalitami skúmanými prostredníctvom metódy syntetickej kontroly sú výsledky nasledovné:

- V prípade lokality 1 bol zaznamenaný mierny pokles podielu neprospievajúcich žiakov z 13,1% v rokoch 2011-2012 na 12,4% v rokoch 2018-2019.
- V lokalite 2 síce došlo k miernemu nárastu neprospievajúcich žiakov (zo 16,5% v rokoch 2011-2012 na 17,2% medzi rokmi 2018-2019), nárast o 0,7% je však zásadne nižší v porovnaní s tým, ktorý je zaznamenaný v prípade obcí bez komunitného centra (2,8%).
- V lokalite 3 bol zaznamenaný pokles podielu neprospievajúcich žiakov z 21,3% v rokoch 2011-2012 na 19,5% v rokoch 2018-2019, pričom na základe výsledkov modelovania „umelej“ obce je možné predpokladať, že v prípade ak by komunitné centrum v obci nebolo, tak by podiel stúpol na 23,7%.
- V lokalite 4 bol zaznamenaný pokles podielu neprospievajúcich žiakov z 26,2% v rokoch 2011-2012 na 16,5% v rokoch 2018-2019, pričom na základe výsledkov modelovania syntetickej obce je možné predpokladať, že v prípade ak by komunitné centrum v obci nebolo, tak by podiel zostal na hodnote z roku 2011, teda približne na 26%.

Na základe uvedeného je možné tvrdiť, že pozitívne dopady komunitných centier je možné ilustrovať aj prostredníctvom argumentom kvantitatívneho charakteru. Na základe administratívnych dát a metódy syntetického modelovania, sa dá preukázať významný pozitívny dopad na vybrané socioekonomické a sociálne ukazovatele obcí, najmä v oblasti zamestnanosti a vzdelávania, v ktorých prebiehala intervencia v rámci NP KS MRK II.

ZÁVER

Realizácia záverečného hodnotenia projektu NP KS MRK II. bola realizovaná s dvojročným odstupom od realizácie príbežného hodnotenia. Príbežné hodnotenie identifikovalo viaceré výzvy najmä v súvislosti s manažmentom a odbornou podporou programu.

Odporúčania vyplývajúce z príbežného hodnotenia boli klastrované do štyroch kategórií a boli formulované nasledovne:

1. Odporúčania v oblasti aktivít, spolupráce a celkového vnímania komunitných centier

- Prehodnotiť povinnosť organizovania podujatí pre široké spektrum cieľových skupín a akceptovať individuálne nastavenie konkrétneho komunitného centra pracovať s konkrétnou cieľovou skupinou.
- Zvážiť organizovanie pravidelných stretnutí komunitných centier aktívnych v určitom regióne.
- Zvážiť zlúčenie programov KC a TSP do jedného programu.
- Zvážiť zavedenie povinnosti spoločných koordinačných porád pomáhajúcich profesií realizovaných na miestnej úrovni.
- Zamerať sa na posilňovanie pozitívneho obrazu KC prostredníctvom premyslenej kampane adresovanej médiám a obciam a pozitívnu úlohu, ktorú KC zohrali/zohrávajú počas pandémie COVID 19 využiť v prospech posilnenia komunitnej práce.
- Zabezpečiť plynulé prechody medzi projektovými cyklami tak, aby nedochádzalo k prepúšťaniu pracovníkov a opätovne k novým výberovým konaniam.

2. Odporúčania v oblasti personálneho zabezpečenia

- Zvážiť možnosť rozšíriť počet pracovníkov KC podľa veľkosti komunity a v prípade obcí, kde je možná prevádzka viacerých KC, umožniť prevádzku viacerých KC v obci jednou organizáciou.
- Medzi požadované vzdelanie/prax zaradiť aj vzdelanie/prax pedagogického zamerania.
- Zvážiť možnosť aplikovať princíp dočasných vyrovnávacích opatrení pre strednú a najnižšiu pozíciu, tak aby sa tieto miesta obsadzovali pracovníkmi z komunity. V súvislosti s najnižšou pozíciou zvážiť možnosť zavedenia požiadavky ovládania rómskeho jazyka.
- Otvoriť diskusiu o nevyhnutnosti zamestnania v štátnej službe pre ľudí vykonávajúcich činnosti súvisiace výlučne s realizáciou konkrétneho národného projektu.
- Zaviesť pravidelné porady, posilniť metodické vedenie regionálnych koordinátorov a zabezpečiť jednotný výklad pravidiel a princípov NP KS MRK II medzi regionálnymi koordinátormi.
- Vytvoriť funkčný systém ďalšieho vzdelávania zamestnancov KC a regionálnych koordinátorov.

3. Operatívne odporúčania v oblasti výkonu a technického zabezpečenia

- Urgentne posilniť metodickú časť projektu, tak voči komunitným centráм ako i regionálnym koordinátorom.
- Tvorbu nových metodických pokynov pred ich vydaním diskutovať v širšej skupine aktérov a vznesené pripomienky v najvyššej možnej miere preniesť do obsahu dokumentov.
- Zvážiť možnosť aby pracovníci KC boli priamo zamestnancami ÚSVRK alebo iného orgánu štátnej správy, čím by bolo oslobodení od pracovnoprávneho vzťahu s obcou.

- Spresniť podmienky pre technické vybavenie KC, tak aby jednotlivé KC mali porovnateľné podmienky pre výkon činností a dohliadať na funkčnosť technického vybavenia jednotlivých KC.
- Dohliadnuť a monitorovať, aby bol pre všetkých regionálnych koordinátor zabezpečený spoľahlivý internet a počítač (v ideálnom prípade laptop s prístupom na stolový monitor)
- Vykonať audit výkonu KC v obciach, ktoré získali podporu určenú na opravu/vybudovanie budovy KC a dohliadnuť na výkon služieb v týchto budovách.
- Iniciovať partnerstvá s regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva vo veci posudzovania priestorového zabezpečenia KC.

4. Odporúčania v oblasti administratívneho nastavenia

- Prehodnotiť potrebnosť všetkých dokumentov, ktoré vyžadujú podpis užívateľa služby a tie, ktoré sú potrebné formulovať spôsobom, aby pri každej ich zmene nebol podpis vyžadovaný opätovne. Tiež je potrebné využiť všetky sily aby v prípade užívateľov služieb KC bola zrušená karta účastníka.
- Prehodnotiť počet dokumentov, prostredníctvom ktorých sú aktivity vykazované a sústreďovať sa na posilňovanie vzájomnej dôvery medzi konkrétnymi KC a kontrolnými mechanizmami.
- Využiť všetky možnosti pre skrátenie trvania refundácie (napr. vyňatie chybných žiadostí zo žiadosti o platbu), prípadne zvážiť zavedenie kombinovaného modelu financovania aktivít (teda kombinácia zálohových platieb a refundácie, toto sa však týka najmä nových projektov).
- Zvážiť potrebnosť predkladania mesačných výkazov a originálov bankových výpisov v žiadostiach o refundáciu a zvážiť možnosť elektronického predkladania dokladov.
- V súvislosti s budúcimi NP zameranými na financovanie aktivít na miestnej úrovni zvážiť možnosť reorganizácie finančného riadenia NP na ÚSVRK tak, aby žiadosti o refundáciu neboli finančným manažérom rozdeľované na základe príslušnosti ku konkrétnemu národnému projektu ale na základe geografického členenia, teda všetky aktivity realizované na území konkrétnej obce by kontroloval jeden projektový manažér.

Napriek tomu, že nie všetky z vyššie uvedených odporúčaní sa premietli do ďalšej realizácie národného projektu NPKS MRK II., je potrebné skonštatovať, že v období medzi zverejnením priebežného hodnotenia a realizáciou záverečného hodnotenia boli zrealizované kroky, ktoré viedli ku zásadným zlepšeniam v takmer každom aspekte projektu.

Azda najviac viditeľný pokrok bol zaznamenaný v súvislosti s metodickou podporou poskytovanou v rámci projektu či vo forme existencie metodických dokumentov, pravidelnosti stretnutí alebo podporou poskytovanou priamo v teréne. Jednoznačné zlepšenia v tejto oblasti potvrdili všetky skupiny dopytovaných respondentov a boli evidentné aj prostredníctvom hodnotenia výsledkov jednotlivých komunitných centier. Tieto dobré individuálne výsledky, boli znásobené aj premietnutím pozitívnych dopadov činnosti KC na život obce, čo bolo preukázané kvantitatívnou analýzou vybraných ukazovateľov v obciach.

Významný pokrok nastal i v súvislosti s aktivitami jednotlivých komunitných centier. Zatiaľ čo v minulosti bolo možné sledovať jednoznačne dominantnú orientáciu komunitných centier na prácu s deťmi na úkor ostatných cieľových skupín, aktuálne je možné sledovať významný posun smerom ku

práci s dospelými ľuďmi, čo sa prejavuje aj prostredníctvom zvýšenej zamestnanosti v obciach s prítomnosťou KC.

Positívny trend je možné sledovať i v súvislosti s akýmsi otváraním sa komunitných centier voči spolupráci s ďalšími subjektami a realizáciou aktivít v partnerstve.

V porovnaní s výsledkami priebežného hodnotenia, respondenti neporovnateľne častejšie uvádzali príklady a aktivity zamerané na prepájanie rómskej časti obyvateľov s majoritou. Napriek tomu, že výsledky v tejto oblasti nie sú masívne, dôraz respondentov na tento aspekt práce komunitných centier jednoznačne rastie.

Medzi aspekty NPKS MRK II., ktoré boli v období medzi realizáciou priebežného a záverečného hodnotenia posilnené je možné zaradiť tému vzdelávania pracovníkov KC. Napriek tomu, že nastavenie projektu neponúka významné a systematické riešenie vzdelávania zamestnancov, pracovníci majú príležitosť k téme vzdelávania a účasti na vzdelávacích podujatiach pristupovať proaktívne a ich záujem na vzdelávacích aktivitách a podujatiach je zo strany národných aj regionálnych štruktúr projektu podporovaný.

Za jednoznačne dobrý krok, ktorý je vysoko pozitívne hodnotený aj na miestnej úrovni, je navýšenie mesačného paušálu určeného na realizáciu aktivít, čím ÚSVRK reagoval na vysokú mieru inflácie a bezprecedentné zdražovanie, ktoré sa prejavilo aj na cene rôznych pomôcok a materiálov.

Administratívna stránka a realizácia platieb neboli detailne skúmané, informácie získané v priebehu hodnotenia však naznačujú, že aj v tejto oblasti došlo ku zlepšeniu najmä prostredníctvom zrýchlenia a zefektívnenia procesov.

Na druhej strane, v rámci záverečného hodnotenia neboli evidované žiadne zásadné zmeny týkajúce sa užšej koordinácie projektov realizovaných ÚSVRK. Na základe výpovedí respondentov je možné tvrdiť, že spolupráca v mnohých lokalitách existuje, je však realizovaná skôr spontánne a na národnej alebo regionálnej úrovni nebol vytvorený dostatok príležitosti pre formálne prepojenie projektov.

Výzvou naďalej zostáva koncepčné vnímanie projektu a jeho pozícia v štruktúre programov zameraných na zlepšenie situácie ľudí z MRK. Komunitné centrá sú konsenzuálne vnímané ako prirodzená súčasť integračných snáh, len málo sa však diskutuje o využití ich pozitívnych externalít v súvislosti s napr. emancipačnými snahami a možnosťami Rómov alebo intenzívnejším prepojením s inými verejnými službami. KC sú často vnímané ako „zabehnutý“ koncept, v prípade ktorého nie je potrebné premýšľať o jeho ďalšom smerovaní. Avšak v prípade, ak bude diskusia o budúcnosti KC a komunitných služieb ako takých zanedbaná, je možné, že model, v rámci ktorého KC fungujú dnes, sa skoro stane prežitým.

Ako pozitívny krok sa môže javiť spojenie projektov zameraných na podporu komunitných centier a terénnej sociálnej práce, ktorý sa opiera o výsledky predchádzajúcich hodnotení, a ktorý bol zrealizovaný v súvislosti s nástupníckym projektom. Avšak spôsob, akým boli projekty spojené a akým boli do diskusie o možnom spojení zapojení tak realizátori relevantných projektov, prevádzkovatelia komunitných centier ako aj ďalší aktéri, je diskutabilné. Odporúčania týkajúce sa možného spojenia komunitných centier s terénnou sociálnou prácou sa týkali najmä obsahového prepojenia a otázok týkajúcich sa práce s klientom. Spôsob, akým projekty v súvislosti s ich ďalším pokračovaním boli prepojené sa týka najmä administratívneho spojenia so zachovaním pôvodných, tak administratívnych ako i koordinačných, štruktúr bez uvažovania o obsahovom prekrytí oboch služieb. Na základe zistení je však možné predpokladať, že proces administratívneho spojenia nebolo možné ovplyvniť z úrovne vedenia jednotlivých projektov alebo z úrovne odbornej verejnosti ale bolo potrebné zapojenie politických aktérov alebo jednotlivcov, ktorých pracovná pozícia v decíznej sfére umožňuje realizovať zásadné rozhodnutia. Tiež je potrebné konštatovať, že v čase spájania projektov, bola absolútnou

prioritou otázka plynulého pokračovania aktivít komunitných centier podporených v rámci NP KS MRK II. v rámci nového projektu, čo vzhľadom na časovú tieseň potlačilo ďalšie koncepčné otázky do úzadia.

Nedostatočne využité zostali aj príležitosti týkajúce sa propagácie práce a významu komunitných centier v lokalitách a posilňovania spoločenského ohodnotenia komunitnej práce. Prax a výsledky jednoznačne hovoria o pozitívnych dopadoch komunitných centier a o kapacite zastať kritické úlohy aj v čase krízy, čo jasne dokázala skúsenosť počas pandémie ochorenia COVID 19. Napriek tomu však až 69% respondentov dotazníkového prieskumu necíti, že ich práca je spoločensky docenená. Posilnenie spoločenského ocenenia nie je iba otázkou finančného ohodnotenia ale aj symbolických gest a môže byť artikulovaná aj prostredníctvom vyjadrení, zo strany politických elít, ktoré by oceňovali závažnosť úloh, ktoré sú v rámci komunitnej práce napĺňané.

Vzhľadom na ukončenie projektu a aktivít zameraných na podporu komunitných centier v prostredí ÚSVRK nie je aktuálne vhodné zaoberať sa návrhmi ohľadom administratívneho zjednodušenia, ktoré sú uplatniteľné v konkrétnej organizácii (napríklad prostredníctvom IT technológii vytvoriť proces, ktorý by umožnil menej kópií dokumentov, ktoré je potrebné dokladovať ku viacerým rozličným projektom). Určite je však potrebné upozorniť na zachovanie čo najštitihlejšej verzie administratívnych povinností. Tiež je potrebné prehodnotiť potrebu podpisovania prezenčných listín zo strany účastníkov, čím je popieraný jeden z hlavných princípov sociálnych služieb krízovej intervencie, ktorým je ich nízkoprahovosť.

Z pohľadu napĺňania merateľných ukazovateľov projektu, je potrebné skonštatovať, že na základe dostupných informácií sa projektu nepodarilo stopercentne naplniť stanovený indikátor týkajúci sa počtu nových podporených komunitných centier, čo sa prejavuje aj na počte všetkých podporených komunitných centier. Indikátory ohľadom komunitných centier boli naplnené na 80%. Tento fakt však nemá žiaden vplyv na realizáciu projektu.

Na druhej strane, na základe tohto realizovaného hodnotenia, je možné konštatovať, že hlavný cieľ projektu, ktorým bola „podpora rozvoja poskytovateľov troch sociálnych služieb krízovej intervencie, ktoré budú poskytovať dostupné, štandardizované odborné činnosti, ďalšie činnosti a aktivity realizované v oblasti podpory sociálnej inklúzie osôb v nepriaznivej sociálnej situácii s dôrazom na MRK“ sa podarilo naplniť.

Kvantitatívna analýza jednoznačne demonštruje aj pozitívne dopady NP KS MRK II. a komunitných centier na oblasť zamestnanosti a zamestnateľnosti a na zlepšenie vzdelávacích výsledkov detí v obciach, kde je komunitné centrum prítomné. Výsledky kvantitatívnej analýzy tiež argumentujú, že rozsah pozitívnych dopadov rastie s obdobím trvania intervencie, čo jednoznačne upozorňuje na potrebu dlhodobej prítomnosti a fungovania komunitných centier v cieľových lokalitách.

Na základe dát kvalitatívneho charakteru sa tiež ukazuje, že pozitívne dopady mal NP KS MRK II. aj v oblasti finančnej gramotnosti, najmä v súvislosti so schopnosťou využívať poznatky, zručnosti a skúsenosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť zabezpečenie seba a svojej domácnosti. Pre nedostatok kvalitných a dôveryhodných dát o exekúciách však nebolo možné vytvoriť matematicky exaktnú kvantitatívnu analýzu, ktorá by ohodnotila finančnú gramotnosť domácností alebo obyvateľstva v jednotlivých obciach s fungujúcimi KC.

Napriek tomu, že ÚSVRK, ktorý je objednávateľom tohto hodnotenia, v aktivitách zameraných na podporu komunitných centier v budúcnosti nebude pokračovať v rozsahu akom to robil počas programového obdobia 2014-2020, je žiadúce aby ÚSVRK vytvoril štruktúru, prostredníctvom ktorej môže kontrolovať nepretržité a kvalitné poskytovanie komunitných služieb v MRK, nakoľko všetky dáta nasvedčujú, že miera pozitívnych dopadov intervencie narastá trvaním jej poskytovania – teda čím

dlhšie komunitné centrum v lokalite funguje, tým je jeho dopad intenzívnejší. Ako poznamenala jedna respondentka, zamestnankyňa KC:

„Najväčšia výzva je vydržať v tom čo robíme dlhšiu dobu, pretože z krátkodobého hľadiska naša práca nemá až taký zásadný zmysel, význam“.

REFERENCIE

Athey, S. a Guido W. I. (2017): The State of Applied Econometrics: Causality and Policy Evaluation." *Journal of Economic Perspectives*, 31 (2): 3-32.

Polačková, Z. a Škobla, D. (2021): Priebežné hodnotenie národného projektu Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou MRK, II. Fáza, Úrad splnomocnenca pre rómske komunity, Bratislava

Projektový spis národného projektu „Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít – II. Fáza“, dostupné [TU](#) alebo [TU](#)

ÚV SR (2021): Akčný plán Národnej stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Bratislava, dostupné [TU](#)

ÚV SR (2012): Národná stratégia inklúzie Rómov do roku 2020, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Bratislava, dostupné [TU](#)

ÚV SR (2021a): Národná stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Bratislava, dostupné [TU](#)

Zákon 447/2015 Z.z. o sociálnych službách, dostupné [TU](#)

PRÍLOHA

Zoznam lokalít, v ktorých bolo prevádzkované komunitné centrum financované z prostriedkov národného projektu „Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit – II. Fáza

Miesto výkonu	Kraj	Názov poskytovateľa
Banská Bystrica	Banskobystrický kraj	OZ Nádej deťom
Brezno	Banskobystrický kraj	Diecézna Charita Rožňava
Gemerská Ves	Banskobystrický kraj	Obec Gemerská Ves
Klenovec	Banskobystrický kraj	Obec Klenovec
Rimavská Baňa	Banskobystrický kraj	Obec Rimavská Baňa
Širkovce	Banskobystrický kraj	Obec Širkovce
Tisovec	Banskobystrický kraj	Mesto Tisovec
Bajany	Košický kraj	Obec Bajany
Drahňov	Košický kraj	Obec Drahňov
Družstevná pri Hornádom	Košický kraj	Obec Družstevná pri Hornádom
Jasov	Košický kraj	Obec Jasov
Košice	Košický kraj	Obec Veľká Ida
Košice	Košický kraj	Mesto Košice (západ)
Košice- Dargovských hrdinov	Košický kraj	Psychosociálne centrum
Košice- Džungľa	Košický kraj	Košice - Mestská časť Džungľa
Košice - MČ Lunik IX	Košický kraj	Košice mesto
Košice - Šaca	Košický kraj	Košice - Šaca
Kráľovský Chlmec	Košický kraj	Kráľovský Chlmec
Krásnohorské Podhradie	Košický kraj	Obec Krásnohorské Podhradie
Krompachy	Košický kraj	Mesto Krompachy
Krompachy	Košický kraj	Ľudia a perspektíva o.z.
Malčice	Košický kraj	Obec Malčice
Markušovce	Košický kraj	Obec Markušovce
Michalovce	Košický kraj	Mesto Michalovce
Michalovce	Košický kraj	Slovenská únia sluchovo postihnutých v Michalovciach
Michalovce	Košický kraj	Obec Nacina Ves
Parchovany	Košický kraj	Obec Parchovany
Pavlovce nad Uhom	Košický kraj	Arcidiecézna charita Košice
Rožňava	Košický kraj	Obec Slavošovce
Rudňany	Košický kraj	Obec Rudňany
Sečovce	Košický kraj	Mesto Sečovce
Sečovce	Košický kraj	Arcidiecézna charita Košice
Slavkovce	Košický kraj	Obec Slavkovce
Smižany	Košický kraj	Obec Smižany
Sobrance	Košický kraj	Mesto Sobrance
Spišská Nová Ves	Košický kraj	Mesto Spišská Nová Ves
Trebišov	Košický kraj	Obec Slovenské Nové Mesto
Trhovište	Košický kraj	Obec Trhovište
Veľké Kapušany	Košický kraj	OZ Nová Šanca v Medzibroží
Veľké Kapušany	Košický kraj	Mesto Veľké Kapušany
Vinné	Košický kraj	Obec Vinné

Miesto výkonu	Kraj	Názov poskytovateľa
Zemplínska Teplica	Košický kraj	Obec Zemplínska Teplica
Čata	Nitriansky kraj	Rómske Srdcia-Romane Jile
Ipeľský Sokolec	Nitriansky kraj	Obec Ipeľský Sokolec
Levice	Nitriansky kraj	OZ Miesto v dome
Levice	Nitriansky kraj	Mesto Levice
Maláš	Nitriansky kraj	Obec Maláš
Nitra	Nitriansky kraj	Mesto Nitra
Veľké Ludince	Nitriansky kraj	Obec Veľké Ludince
Bardejov	Prešovský kraj	Mesto Bardejov
Bystré	Prešovský kraj	Obec Bystre
Červenica	Prešovský kraj	Obec Červenica
Čičava	Prešovský kraj	Gréckokatolícke formačné centrum pre rómov v Čičave
Doľany - Roškovce	Prešovský kraj	Človek v ohrození, n. o.
Giraltovce	Prešovský kraj	Mesto Giraltovce
Hencovce	Prešovský kraj	Obec Hencovce
Hermanovce	Prešovský kraj	Obec Hermanovce
Hlinné	Prešovský kraj	Obec Hlinné
Ladomírová	Prešovský kraj	HKK SK n.o.
Humenné	Prešovský kraj	Mesto Humenné
Chmeľov	Prešovský kraj	Obec Chmeľov
Chminianske Jakubovany	Prešovský kraj	Obec Chminianske Jakubovany
Jarabina	Prešovský kraj	Obec Jarabina
Jarovnice	Prešovský kraj	Obec Jarovnice
Jastrabie nad Topľou	Prešovský kraj	Obec Jastrabie nad Topľou
Kamenná Poruba	Prešovský kraj	Obec Kamenná Poruba
Kežmarok	Prešovský kraj	Obec Holumnica
Kravany	Prešovský kraj	Obec Kravany
Kružľová	Prešovský kraj	Obec Kružľová
Kučín	Prešovský kraj	Obec Kučín
Lenartov	Prešovský kraj	Obec Lenartov
Levoča	Prešovský kraj	Mesto Levoča
Lipany	Prešovský kraj	Arcidiecézna charita Košice
Malá Domaša	Prešovský kraj	Obec Malá Domaša
Medzilaborce	Prešovský kraj	Mesto Medzilaborce
Ostrovany	Prešovský kraj	Obec Ostrovany
Pečovská Nová Ves	Prešovský kraj	Obec Pečovská Nová Ves
Petrovany	Prešovský kraj	Človek v ohrození, n. o.
Rakúsy	Prešovský kraj	Obec Rakúsy
Raslavice	Prešovský kraj	Obec Raslavice
Ražňany	Prešovský kraj	Obec Ražňany
Sabinov	Prešovský kraj	Mesto Sabinov
Sačurov	Prešovský kraj	Obec Sačurov
Soľ	Prešovský kraj	Obec Soľ
Slovenská Volová	Prešovský kraj	Obec Slovenská Volová
Spišský Štiavnik	Prešovský kraj	Obec Spišský Štiavnik
Spišská Teplica	Prešovský kraj	Obec Spišská Teplica
Stará Ľubovňa	Prešovský kraj	Mesto Stará Ľubovňa

Miesto výkonu	Kraj	Názov poskytovateľa
Stará Ľubovňa	Prešovský kraj	Stará Ľubovňa - ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj
Stará Ľubovňa	Prešovský kraj	Obec Jakubany
Svinia	Prešovský kraj	Obec Svinia
Šarišské Jastrabie	Prešovský kraj	Obec Šarišské Jastrabie
Toporec	Prešovský kraj	Obec Toporec
Varhaňovce	Prešovský kraj	Anima n.o.
Veľká Lomnica	Prešovský kraj	Obec Veľká Lomnica
Vehec	Prešovský kraj	Obec Vehec
Vranov nad Topľou	Prešovský kraj	Obec Čaklov
Výborná	Prešovský kraj	Obec Výborná
Zámutov	Prešovský kraj	Obec Zámutov
Zborov	Prešovský kraj	Obec Zborov
Žehňa	Prešovský kraj	Obec Žehňa
Bánovce and Bebravou	Trenčiansky kraj	Mesto Bánovce nad Bebravou
Dunajská Streda	Trnavský kraj	Mesto Dunajská Streda
Senica	Trnavský kraj	Slovenský Červený kríž, územný spolok Senica
Liptovský Mikuláš	Žilinský kraj	Mesto Liptovský Mikuláš
Sučany	Žilinský kraj	Obec Sučany